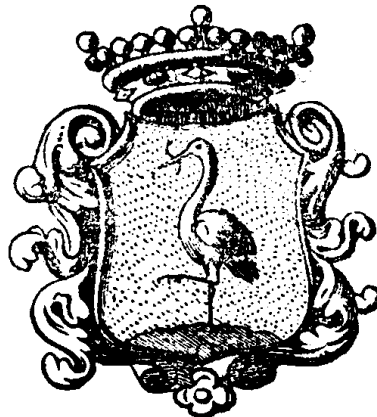

DAGBLAD

VAN

ZUIDHOLLAND EN 'S GRAVENHAGE.

Dit Dagblad verschijnt dagelijks, uitgenomen Zon- en Feestdagen. — Prijs per drie maanden f 5. — Franco per post f 6.

Breven, stukken en advertentien franco aan 't Bureau van dit Dagblad.

Prijs der advertentien, van 1 — 6 regels f 1.80, elke regel meer 25 cents, behalve het zegel. — Groot-letters naarmate de ruimte, welke zij beslaan.

Commissariaat van Politie.

Aldaar ligt ter herkenning en terugbekoming voorhanden, eene op straat gevonden **Étui**, waarin eenige **Scheermessen**.

BUITENLAND.

DUITSCHLAND.

Berlijn, 26 Oct. Men vleit zich hier, dat de toenadering tusschen ons Hof en dat van Petersburg leiden zal tot eene betere verstandhouding tusschen het Engelsche en Russische gouvernement, welke sedert den Oosterschen oorlog veel te wenschen overig laat. Men meent hier, dat eene verzoening noodiger en gemakkelijker wordt, naarmate Frankrijk zich meer aan Oostenrijk aansluit.

Naar alles wat men uit Breslau verneemt, was de ontmoeting der beide Vorsten zeer hartelijk en met het oog op de staatkundige personen, welke grootendeels de conferentien hebben bijgewoond, mag men vermoeden, dat gewichtige belangen zijn ter sprake gekomen, vooral met het oog op het behoud des vredes.

Voor Italië kan veel bij dit onderhoud winnen, daar Keizer Alexander, zoo als bekend is, zeer gestemd is vóór de vestiging van een krachtig Italiaansch Koningrijk, waardoor een einde wordt gemaakt aan de voortdurende kuiperijen der oostenrijksche Aarts-herzogen. De Prins-Regent zal daarin steun vinden, om zijn gevoelens, dat moeilijk anders kan zijn, dan dat van Rusland, duidelijk uit te spreken. Reeds merkt men op, dat de ministeriële organen, voor het eerst sedert het losbarsten van de italiaansche quaestie, op meer stellingen toon spreken.

Wenen, 25 Oct. De *Ost. D. Post* komt heden nogmaals terug op de aftreding van baron von Hubner, en verheugt er zich over, dat dit ontslag geen terugtred op den weg van vooruitgang wezen zal. Uit den toon van het artikel blijkt echter, dat genoemd blad daar wel bevreesd voor is.

Het is ook niet onopgemerkt gebleven, dat baron von Hubner eenvoudig ontslagen is, terwijl graaf Grüne, door het publiek reeds sedert lang met een ongunstig oog aangezien, met eer en dankbetuigingen wordt overladen. Zoo gaat het hier in alles. Men maakt er eene studie van, om de openbare meening te grieven, en als iemand door de bevolking geacht wordt, is dit dikwerf reeds de eerste stap, om hem bij het Hof in ongenade te brengen en de populariteit van baron von Hubner is misschien wel voor een goed deel schuld van zijne ongenade.

— De Aartshertog Albrecht, die den Keizer van Rusland in Warschau heeft bezocht, had in last, eene bepaalde verklaring van Rusland te vragen, betreffende zijne houding op een aanstaand Congres. Prins Gortschakoff heeft niet aan het verlangen van den Aartshertog willen voldoen, ten gevolge waarvan de reis des Keizers naar Mislowitz is opgegeven. Baron von Hubner, die tegenwoordig was bij den grooten raad, welke gehouden is, om over die reis te beraadslagen, is in die vergadering opgestaan en heeft in krachtige bewoordingen de buitenlandsche staatkunde van ons Kabinet aangevallen en gezegd, dat die zoo min overeenkwam met de belangen van het Rijk, als met die der dynastie. Graaf Rechberg was van een ander gevoelen, en daar zijne staatkunde meer in overeenstemming is met de traditie van het Huis Habsburg, sloot de Keizer zich aan dezen aan.

FRANKRIJK.

Parijs, 26 Oct. De *Patrie* bevestigt, dat het vertrek van HH. MM. den Keizer en de Keizerin naar Compiègne, op het einde der maand bepaald is. Bereids zijn eenige invitatie tegen den 3 en 7 Nov. gedaan. Onder de uitnodigingen tegen den 10, merkt men op die van H. Keiz. II. de Grootvorstin Maria van Rusland. Men zegt ook, dat H. M. de Koningin der Nederlanden zich, bij hare terugkomst, te St. Cloud zou ophouden. Graaf Walewski zal te Compiègne blijven, gedurende al den tijd dat het Hof aldaar zal residieren. Daardoor vervallen alle geruchten omtrent eene vervanging van dien minister. Daaruit blijkt ook, hoezeer het hoofd van den Staat zich de internationale betrekkingen van Frankrijk met het buitenland aantrekt, naardien hij gedurende al den tijd der feesten van Compiègne, den minister voor de buitenlandsche aangelegenheden niet

van zich wil verwijderd hebben. Onder de uitnodigingen voor 14 dagen vindt men in de eerste plaats den Prins en de Prinses van Metternich. Lord Cowley heeft tot nu toe geene uitnodiging ontvangen.

Herhaaldelijk is gesproken van eene reis des Keizers naar Brussel. Uit verschillende omstandigheden, zoo als de reis naar Compiègne, de vermoedelijke vereniging van het Congres te Brussel, moet men echter opmaken, dat zoodanig tegenbezoek aan den Koning der Belgen, niet zoo spoedig voortgang zal hebben.

— Aan de Munt wordt steeds een groote voorraad van goudgeld geslagen: men rekent, dat het cijfer gedurende dit jaar, veel meer dan 600 millioen bedraagt.

— De sombere politieke gezigteinder der laatste dagen, is wederom eenigzins opgehelderd. Onwillekeurig komt men tot het besluit, dat die nevels, welke men nu en dan ziet verschijnen, zonder dat men eigenlijk weet, van waar die komen, veelal niet dan op allerlei losse geruchten steunen, en dat daaraan dan ook weinig of geen beteekenis moet worden gehecht. Zoo mag men inderdaad zeggen, dat dit wankelbare aan de beurs van Parijs, zoowel als in geheel Europa, gedurende een paar maanden, hoofdzakelijk toe te schrijven was aan onnaauwkeurige berichten nopens den stand der onderhandelingen te Zurich. Hoe herhaaldelijk is niet in de dagbladen gesproken van wederzijdsche vorderingen, waardoor niet alleen Oostenrijk en Piemont, maar ook eerstgemeld land en Frankrijk werden verdeeld, en waardoor de sluiting van het tractaat onmogelijk werd gemaakt. De gebeurtenissen hebben die beweringen op de beste wijze gelogenstrakt: het tractaat tusschen beide groote Mogendheden is geteekend; er bestaat volkomen overeenstemming tusschen beiden, evenzeer als van weerszijden aigehcele getrouwheid aan de preliminairen van Villafranca. Maar dit is niet alles. Bepaald kan worden gemeld, dat tusschen beide gouvernementen, gedurende den loop der onderhandelingen, volstrekt geene moeilijkheid of verschil heeft bestaan, waardoor ook zelfs voor een oogenblik, enig gevaar voor de onderteekening van het verdrag tusschen Frankrijk en Oostenrijk bestond. Inderdaad wordt door sommige dagbladen te spoedig geloof gehecht aan geruchten van belangrijke wijzigingen in de betrekkingen tusschen gouvernementen. Heden wordt de toestand als voldoende beschouwd, en morgen baart die eensklaps bekommering. Eene quaestie wordt opgeworpen en dadelijk gewagen de dagbladen van ernstige, ja bedreigende nota's. De diplomatie is niet gewoon, zulke spoedige wendingen te nemen. Zij beraadslagt, maar met bedaardheid, zelfs over zeer teedere quaestien, alvorens het zoo ver komt, dat een vredebreuk daarvan het gevolg zou kunnen zijn. Zoo kan als zeker gemeld worden, dat het maroccaansche vraagstuk tot geen manifestatie aanleiding heeft gegeven, waardoor de houding der beurs en de vrees van het publiek gewettigd worden. Een dagblad heeft beweerd, dat Lord Palmerston Frankrijk bedreigd had, daarvan eene europesche quaestie te zullen maken. Maar hangt dit van hem af? De president van het engelsche ministerie kon wel van eene zaak eene engelsche quaestie maken, maar om die tot eene europesche te verheffen, is de toestemming van Europa noodig. Zoo moge Engeland niet gaarne zien, dat Spanje, met uitzondering van Gibraltar, reeds geheel meester van den regio over der straat van dien naam, eene aanzienlijke stelling aan den anderen oever zal innemen. Maar Europa, en bijzonder de groote Mogendheden, zouden gaarne zien, dat Spanje, een betrekkelijk zwakke Staat, die niet gevaarlijk noch verontrustend is, op de beide oevers der straat krachtig genoeg zou gevestigd zijn, om een tegenwigt te stellen tegenover de, door het bezit van Gibraltar, zoo sterke positie van Engeland. Door deze opmerking vervalt alle kans tot een algemeenen oorlog, immers om die reden. Maar voor Engeland zelf, heeft zich de quaestie niet zoodanig voorgedaan, dat daardoor zijn *veto* voor Spanje en Frankrijk tusschen beiden is moeten komen. Zoo als reeds werd gemeld, heeft Engeland opmerkingen in het midden gebracht, voornamelijk tegen het bezetten van Tanger, door Spanje. Over deze opmerkingen is beraadslagd in den diplomatieken vorm, zoo als dit tusschen verbonden of bevreemde Mogendheden gebruikelijk is. Spanje heeft zich beijverd te verklaren, dat het geen oogmerk had, zich te Tanger te vestigen. Dit heeft aanleiding gegeven tot wederzijdsche mededeelingen, dat wil zeggen, tot depeches tusschen de Kabinetten, waarbij geen enkel bitter woord of uitdrukking is gevallen. Des te eerder kan worden gezegd, ondanks

het tegendeel is verspreid, dat in die diplomatieke mededeelingen volstrekt geen sprake is geweest van een *ultimatum* of van eene nota, waarin Groot-Brittanje zou hebben verklaard, dat het tot geen prijs een gewapenden stap tegen Marocco zou dulden. Evenzeer kan worden medegedeeld, dat geen der voorbereidselen, door Frankrijk gemaakt, door het gouvernement des Keizers is beschouwd geworden, als voor een oorlog tegen Engeland benuttigd konnende worden, en dat men zich hier, zoowel als in Engeland, voortdurend bezig houdt met voorbereidselen tot een oorlog, met het doel om China voorbeeldig te straffen. Een en ander heelt men aan het publiek opgedischt, als tot eene vredebreuk tusschen Frankrijk en Engeland moedende leiden. De maroccaansche quaestie zal daartoe evenmin aanleiding geven, als de onderhandelingen te Zurich een oorlog tusschen Frankrijk en Oostenrijk ten gevolge hebben gehad.

Gisteren had zich ter beurze het gerucht verspreid, dat Spanje aan Marocco een nieuw uitstel zou hebben verleend, ten einde nog nader de verlangde waarborgen te verkrijgen. Dit gerucht schijnt echter geen geloof te verdienen. De heer Mon moet integendeel van zijn gouvernement eene dringende depeche hebben ontvangen, strekkende, om aan het Keizerlijk gouvernement een aanzienlijk getal tenten en andere campement-stukken te lenen te vragen. De maarschalk Randon heeft zich beijverd, aan het verlangen van den Spaanschen gezant gevolg te geven, onder verklaring, dat het fransche gouvernement al die voorwerpen ter beschikking van Spanje stelde.

— Van het Congres verneemt men zeer weinig of niets. Het schijnt echter meer en meer zeker te worden, dat de gevolmagtigden te Brussel zullen bijeenkomen. Omtrent de deelneming van Engeland moet men geen stap gevorderd zijn. Als gerucht wordt zelfs verspreid, dat, zoo laatstgemeld land zijne deelneming bleef weigeren, het Congres zonder Groot-Brittanje zou worden gehouden. Het spreekt echter van zelve, dat aan zoodanig gerucht volstrekt geen geloof kan worden gehecht.

— De *Presse* beantwoordt den *Constitutionnel*, in zeer bedaarde bewoordingen, op het artikel, strekkende tot verdediging van het Keizerlijk gouvernement omtrent de wankelbaarheid van zijne politiek in Italië.

— Een Duitsch dagblad had medegedeeld, dat de geheime gedenkschriften van Keizer Napoleon III ter perse zouden liggen. De *Patrie* verklaart gemagtigd te zijn, dit volstrekt tegen te spreken.

— Brieven uit Turin houden in, dat aldaar misnoegen heerschte omtrent het niet slagen der zending van den generaal Dabormida te Parijs. Men verweet het ministerie zijne afhankelijkheid tegenover Frankrijk, en er begon zich eene partij te vormen, tot het volgen van eene meer krachtige staatkunde, waarvan graaf de Cavour de natuurlijke vertegenwoordiger zou zijn. Men houdt het er intusschen voor, dat Koning Victor Emanuel dien weg niet zal opgaan, dan daartoe door de gebeurtenissen gedrongen, zoo als bijv. een opstand in het Koningrijk Napels, of de banbliksem tegen hem door den Paus uitgesproken. Beide zaken zijn mogelijk. Reeds loopen er geruchten, dat er te Napels en te Messina wederom groote gisting heerscht. Men vreesde aldaar gewichtige gebeurtenissen no vóór het einde van het jaar. Er was eene proclamatie aan de Napolitanen, door Garibaldi onder teekend, en tot opstand aanzettende, verschenen. Di proclamatie was echter in zulk een snoevenden e snorkenden toon, dat men er aan twijfelde, of het stuk wel van Garibaldi atkomstig was. En wat Rom betreft, vele raadslieden van den Paus sporen her tot het nemen van hevige maatregelen aan, zoodat d ban tegen den Koning van Sardinië niet tot de onmogelijke zaken behoort. — Over Wenen heeft men eer circulaire van het Pauselijk bewind ontvangen, waari de gronden worden blootgelegd, waarom aan den gra. Della Minerva, Sardinijsch gezant, zijne paspoorte zijn uitgereikt. Het Pauselijk gouvernement verwijt h kabinet van Turin, dat het zich in de Romanescl zaak niet onzijdig heeft gehouden, en het noemt h antwoord des Konings, op den door de Nationa Vergadering uitgedrukten wensch, een inbreuk op h volkenrecht. In de circulaire wordt bovendien de he Della Minerva persoonlijk beschuldigd, eene openba manifestatie ten behoeve van zijn gouvernement hebben uitgelokt, hetgeen het hof van Rome genoo zaakt heeft, de hulp van den bevelhebber der Fransel strijdkrachten in te roepen, ten einde de rust te hand haven.

BINNENLAND.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Bijeenkomst van Donderdag, 27 October.

De bijeenkomst wordt ten 2½ ure (een half uur na den voor de zitting bepaalden tijd) geopend.

Ingevolg art. 39 van het reglement van orde, doet de Voorzitter voorlezen de lijst der namen van de afwezige leden, zijnde de heeren: Wichers, Reinders, Westerhoff, Zylker, van Heiden Reinestein, Lycklama à Nyevelt, Kingsma, Storm van 's Gravesande, van Zuylen van Nyevelt, Sloet tot Oldhuis, Schimmelpenninck van der Oye, van Lijnden, Dommer van Poldersveldt, van Nispen van Sevenaer, de Kempenaer, van Reede van Oudshoorn, van Asch van Wijck, van Akerlaken, van Foreest, Godefroi, Stolte, Duymaer van Twist, Schimmelpenninck, Taets van Amerongen, Olivier, Gevers Deynoot, van der Poel, Slicher van Domburg, van Diggelen, Anemaet, Meeussen, Oomen, Jaspers, Beens, Bots, van Wintershoven, de Bieberstein, Strens, de Lom de Berg, Hengst en de Poorter. (Onder deze leden zijn drie met kennisgeving afwezig.)

Zijn ingekomen de geloofsbrieven van het nieuw benoemd lid der Kamer in het hoofdkiesdistrict 's Hertogenbosch, den heer Mr. A. F. Z. Luyben.

Ook is ingekomen een Koninkl. besluit, waarbij de Voorzitter der Kamer gemagtigd wordt, van dien heer den eed af te nemen.

Zijn ingekomen drie wets-ontwerpen, als: 1°. tot wijziging van Hoofdstuk VI der Staatsbegroting voor 1859; 2°. tot het maken van een kanaal voor Holland op zijn smalst; en 3°. tot vaststelling der begroting van het pensioenfonds voor burgerlijke ambtenaren, voor 1860.

Is ingekomen een Kon. besluit, houdende benoeming van Mr. J. H. van der Sande tot lid van den Hoogen Raad der Nederlanden.

Zijn ingekomen onderscheidene verzoekschriften, betreffende de spoorwegen en andere onderwerpen.

Door de afdelingen zijn benoemd tot rapporteurs over hoofdstukken IXA, XII en de wet op de middelen, de heeren: Mackay, Duymaer van Twist, van Voorthuizen, Betz en van Nispen, hoofdstuk IX B, de heeren: Sander, Meeussen, van Lijnden, Elout en Begram; hoofdstuk X, de heeren: van der Linden, Hugenholtz, Dommer, Storm van 's Gravesande en Idzerda; hoofdstuk XI, de heeren: Heemskerk, Hugenholtz, van Eck, Dirks en van Nispen; over de prise en considération van het voorstel van den heer Sloet, nopens de tienden, de heeren: Heemskerk, de Kempenaer, Poortman, Dirks, en Thorbecke; tot amortisatie van schuld, de heeren: Lycklama, van Heukelom, van Voorthuizen, Betz en Thorbecke, en tot vaststelling der begroting voor het gesticht Ommerschans, de heeren: Hoyneck van Papendrecht, Hugenholtz, Hoekwater, Delprat en Begram.

Hierop wordt deze bijeenkomst tot nadere bijeenroeping gescheiden.

Men verneemt, dat de ontwerpen van wet, uitmakende het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, en dat nopens de doorgraving van Holland op zijn smalst, nog vóór de beraadslaging over het ontwerp spoorwegen in de afdelingen zullen worden onderzocht. Men verwacht alzoo, dat de discussie over het ontwerp spoorwegen, niet voor Donderdag der volgende week zal kunnen gehouden worden.

Bij de overweging in de afdelingen van het ontwerp van wet, tot vaststelling van het Xde Hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1860, keurden het onderscheidene leden allezins goed, dat de Minister openhartig te kennen geeft: «geene beloften te willen afleggen, die welligt later kunnen blijken, slechts ten halve te kunnen worden nagekomen,» enz. Bij vele andere heeft de memorie van toelichting een minder aangename indruk gemaakt, en een gevoel van verbazing opgewekt, wanneer zij zich herinnerden, wat er in de laatste jaren met dit Hoofdstuk der Staatsbegroting is voorgevallen en waarover in die memorie geheel en al het stilzwijgen wordt bewaard.

Er werd nu eene begroting voor 1860 aangeboden, die niet alleen tot een aanzienlijk hooger bedrag stijgt, dan de in der tijd afgestemde begroting voor 1858, maar waarbij zelfs het verschieft geopend wordt op nog veel grootere uitgaven, terwijl in de Memorie van Toelichting met geen enkel woord melding wordt gemaakt van eene aanstaande legerorganisatie bij de wet.

Hoezeer verscheidene leden verklaarden, in geen geval aan een hooger eindcijfer van dit Hoofdstuk der Staatsbegroting hunne stem te zullen geven, waren er verschillende andere, die zich niet zoo ongenegen daartoe verklaarden, zoo hun maar op voldoende gronden wierd aangetoond, dat die verhooging volstrekt noodzakelijk is.

In alle afdelingen is gesproken over de hooge wenschelijkheid van een nauwer verband tusschen het leger hier te lande en dat in Neêrl. Indië.

Bij de overweging in de afdelingen van het wetsontwerp, betrekkelijk het verlenen eener bijdrage uit 's Rijks kas van f 1,420,000 aan de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij, voor het tot stand brengen eener spoorversmalling op haren weg, werd in de eerste plaats de vraag gesteld, of die spoorversmalling in 't algemeen belang noodzakelijk is? Zeer vele leden beantwoordden die vraag ontkennend. Men kon hier, meenden zij, zich niet beroepen op hetgeen in 1852 met opzigt tot de Rijnspoorwegmaatschappij is geschied. Zoo destijds die maatschappij, door het erlangen van eene Rijks subsidie, tot spoorversmalling is in staat gesteld, had dit plaats, omdat het algemeen belang inderdaad die wijziging in de inrigting van den weg gebiedend vorderde. De weg was aangelegd met

het doel, om voor onzen groothandel een versneld middel van gemeenschap met het buitenland te openen. Dat doel werd gemist, en het voortdurend bestaan van den weg in de waagschaal gesteld, wanneer de aansluiting met de Duitsche banen niet tot stand kwam, en deze aansluiting was, althans volgens den toen door Pruisen gestelden eisch, onmogelijk zonder spoorversmalling. Geheel anders is het met den Hollandschen spoorweg, die als een binnenspoorweg voor de verbetering der gemeenschap tusschen de meeste der Hollandsche steden werd aangelegd, en daarom noch bestemd, noch ingerigt is voor goederen-vervoer op eene groote schaal. Kon eenmaal die spoorweglijn een internationale handelsweg worden, aanmerkelijke verandering, bijv. in de inrigting der stationsgebouwen, zou daarvan het gevolg moeten zijn. Maar zulk een uitgebreid goederen-vervoer langs dien weg is niet wel denkbaar. Hij zal, als tot nu toe, meer bepaald een weg blijven voor personen-vervoer. De groothandel zal daarvan in den regel geen gebruik maken, allerminst voor verzending van handelswaren naar buitenlands.

Dit laatste punt werd door verscheidene leden ernstig betwist. Men moest, naar hun gevoelen, bij de beoordeeling der tegenwoordige voordragt, van de onderstelling uitgegaan, dat ook de aanhangige wet wegens de concessien der Noorder- en Zuiderspoorwegen tot stand kwam, en dat derhalve binnen een niet ver verwijderd tijdsbestek, Rotterdam regtstreeks en onafgebroken met België en Frankrijk op versnelde wijze verbonden zou zijn. Voor dat geval was het voor den Amsterdamschen handel van zeer wezenlijk belang, dat van zijnentwege bevrachte goederenwagens over Rotterdam in de aangeduide rigting konden voortloopen: wat zonder spoorversmalling dan toch onmogelijk ware. Blijf de spoorversmalling achterwege, en wierden daarentegen de door de Regering voorgestane spoorweglijnen aangelegd, Amsterdam zou, meer dan thans, reden hebben, zich over afsluiting van het groote spoorwegnet te beklagen.

Van de andere zijde werd geantwoord, dat ook in de aangenomen onderstelling van het tot stand komen der Zuiderspoorweglijn, met Rotterdam als uitgangspunt, het goederen-vervoer uit Amsterdam naar België en Frankrijk, niet langs den Hollandschen, maar langs den Rijnspoorweg plaats zou hebben. Maar zelfs indien men zich daarin bedroog, en derhalve door den tijd de Hollandsche weg in 't genot kwam van een zeer uitgebreid goederen-vervoer, zou het nog de vraag zijn, of spoorversmalling op dien weg zóó zeer in het algemeen belang werd geëischt, dat op grond daarvan het toekennen van eene aanzienlijk Rijks-subsidie te regtvaardigen ware. Dat voor goederen-vervoer het doorloopen der bevrachte wagens gewenscht is, valt niet te ontkennen: maar welk overwegend bezwaar bestaat er om, zoo het bredere spoor op een bepaald punt nevens het smallere wordt gebragt, daár de overlading der goederen uit den eenen wagen in den anderen te doen plaats hebben? Meer dan één middel is uitgedacht, om voor zoodanig geval de overlading gemakkelijker te maken. Zelfs meent men, dat toestellen zijn uitgevonden, waarmede met betrekkelijk weinig moeite, en dus zonder noemenswaardige kosten, een bevrachte goederenwagen in zijn geheel, zonder overlading, van het breede op het smalle spoor over te zetten is. De kosten, voor de aanschaffing van zulke toestellen, of ook voor eene daarmede verband houdende inrigting der goederenwagens vereischt, zullen toch wel met die der spoorversmalling langs eenen weg van 84.5 mijlen niet in vergelijking komen. Zoo men dergelijk hulpmiddel voor den Rijnspoorweg niet aangegrepen heeft, was dit alleen daaraan toe te schrijven, dat Pruisen, ofschoon men dezerzijds sterk deed uitkomen dat het ongerief der overlading op voldoende wijze te verhelpen was, op de spoorversmalling zelve bleef staan en alleen tot dien prijs in de aansluiting bewilligde. Zulk een drang bestaat ten aanzien van den Hollandschen spoorweg in geenen deele. Spoorversmalling op dien weg is, als uit geen oogpunt volstrekt noodzakelijk, eene soort van weelde. Zoo de Spoorwegmaatschappij zich die weelde veroorloven wil, moet zij zelve de kosten daarvan dragen.

De spoorwegversmalling, waarvan hier sprake is — ook de voorstanders der wet stemden het gaarne toe — is zonder waarde, tenzij de Hollandsche spoorweg aan zijne beide uiteinden met de andere, reeds bestaande of nog aan te leggen spoorweglijnen verbonden worde. Maar nu is, naar veler gevoelen, deze aansluiting hoogst onzeker. Van het tot stand brengen eener verbinding tusschen den Hollandschen en den Rijnspoorweg te Amsterdam, is in de Memorie van Toelichting niet dan in een verwijderd verband sprake, zonder aanwijzing, hoe die tot stand zal komen. De verbinding van den Hollandschen en den Zuiderspoorweg te Rotterdam wordt afhankelijk gesteld van de goedkeuring der voor dien laatsten weg verleende concessie, bij welke de Regering zich de bevoegdheid, tot het opleggen van dit werk aan de concessionarissen, heeft voorbehouden. De memorie spreekt voorts van de verbinding van den Hollandschen met den Rijnspoorweg te Rotterdam, als van een werk, waarvan het nog onzeker is, te wiens laste de uitvoering zal worden gebragt. Zij gaat zelfs verder, en redeneert in de onderstelling, dat de aansluiting van den Rijnspoorweg te Rotterdam achterwege blijven mogt. Beide gezegden hebben bevreemd en tot ernstige bedenking aanleiding gegeven. Volgens art. 9 harer concessie, is de Rijnspoorwegmaatschappij niet enkel tot den aanleg van een zijtak van Utrecht naar Rotterdam, maar ook tot het brengen van den weg door eene vertakking tot nabij het station van den Hollandschen spoorweg verplicht. In 1852 had zij nog geene dier beide verbindingen gestand gedaan. Vooral ook met het oog op de laatste, werd, gelijk uit de gewisselde stukken blijkt, in de wet van 29 Mei 1852 (Staatsbl. n°. 118), die de overeenkomst wegens de spoorwegversmalling bekrachtigde, uitdrukkelijk vermeld, dat de bekrachtiging plaats had onder voorwaarde, dat de maatschappij alle op haar rustende verplichtingen, uit die

overeenkomst en de acte van concessie voortvloeiende, getrouwelijk nakwam. In weerwil derhalve van de uitdrukkelijke bepaling eener concessie, welke getrouwe nakoming naderhand als voorwaarde van eene toegekende gunst is gesteld, gaat de Regering thans van het denkbeeld uit, dat de spoorwegverbinding te Rotterdam, ten laste van anderen dan de Rijnspoorwegmaatschappij kan worden gebragt, of zelfs dat die Maatschappij nimmer aan hare verplichting omtrent het tot stand brengen der verbinding zal behoeven te voldoen. Men kon zich van zoodanig prijsgeven van het regt van den Staat geen goed denkbeeld maken, en vroeg op welke gronden of voorwendfels, de Rijnspoorwegmaatschappij zich tot nu toe aan het ten uitvoer brengen der verbinding onttrokken heeft? Voor zoover de Maatschappij zich er op beroepen mogt, dat voor de voltooiing van dit werk geen termijn is gesteld, zou zoodanig beweren niet dan als eene spitsvindige uitvlugt te beschouwen zijn: de geheele samenhang der concessie van 1845 brengt blijkbaar mede, dat de verbinding te gelijk met den zijtak van Utrecht naar Rotterdam had moeten tot stand zijn gebragt. Reeds sedert verscheidene jaren derhalve is de maatschappij, met opzigt tot het vervullen eener op haar rustende verplichting, in gebreke. Indien de Regering vroeger beweren kon, buiten magte te zijn om de Maatschappij te dwingen tot het in acht nemen der voorwaarden van hare concessie, komt zulk eene redenering, na het tot stand komen der wet van 21 Aug. 1859 (Staatsbl. n°. 98) niet meer te pas.

Sommige leden voegden er bij, dat, nu de Regering de verplichting der Rijnspoorwegmaatschappij zoo zeer op loose schroeven stelt, de aansluiting aan den Hollandschen spoorweg te onzekerder wordt, omdat het daarbij een werk geldt van grooten omvang. Het stationsgebouw van den Hollandschen spoorweg te Rotterdam is, even als dat te Amsterdam, uit het oogpunt van handelsbedrijvigheid en gelegenheid om te water koopwaren daarheen te vervoeren, allerongelukkigst geplaatst. Het zal uitermate moeilijk en kostbaar zijn, den Rijnspoorweg met die stationsgebouwen in verband te brengen.

In verband met het voorafgaande, meenden verscheidene leden ook de tijdigheid van het gedane voorstel te moeten betwisten.

Maar vroeg men, bestaat er, de noodzakelijkheid en tijdigheid van den maatregel eens aangenomen, dan werkelijk voor den Staat verplichting om de kosten der spoorversmalling te dragen of te helpen dragen? In zoo ver werd deze vraag eenparig ontkennend beantwoord, als men het er over eens was, dat hier aan geene stellige aanspraak, aan geene op den Staat rustende regtsverplichting te denken viel. Maar er waren dan toch vele leden, in wier oog redenen van billijkheid allezins voor eene krachtige tegemoetkoming van staatswege pleiten.

Dat de Hollandsche spoorweg meer bijzonder de belangstelling der wetgeving verdienen zou, konden de leden, die zich voor de gedane voordragt ongunstig gestemd toonden, almede niet toegeven. In geheel Europa, zeiden zij, is geen spoorweg te vinden, die op dien korten afstand zoo veel groote steden verbindt. Met zulke elementen van bloei, ware het te verwachten geweest, dat deze onderneming aan de deelhebbers buitengewone winsten opleverde, en in dat opzigt bijvoorbeeld met den spoorweg van Leipzig naar Dresden gelijk te stellen ware, die in 1858, zoo men meent, 18 percent heeft uitgedeeld. Wel verre van daar heeft de maatschappij, na lang uit een geldelijk oogpunt te hebben gekwijnend, in 1858 voor het eerst 5 pct. aan de deelhouders kunnen uitdeelen. Waaraan is die ongunstige uitkomst te wijten? Ongewijfeld ook aan min oordeelkundig beheer en gebrekkige exploitatie. De bij den Hollandschen spoorweg bestaande inrigtingen laten, zelfs wat het personenvervoer betreft, veel te wenschen over. Buiten 's lands zou men nauwelijks willen gelooven, dat op dezen weg niet alleen geen nachttrein loopt, maar dat zelfs bij de winterdienst na half zeven ure des avonds geene gelegenheid meer bestaat om langs den weg van Rotterdam naar Amsterdam te reizen. En zal nu het geld van den Staat, dat is het geld van allen, mogen worden besteed, om aan te vullen wat, bij beter beheer en betere exploitatie, ongetwijfeld uit de eigene middelen der onderneming te vinden ware? Zou men in het toekennen van eene gunst als deze geen onoverkomelijk bezwaar zien, indien de Maatschappij, in plaats van 5, bijv. 10 per cent aan hare aandeelhouders uitbetaalde? En zal men ze dan nu in hare volle uitgestrektheid mogen toekennen?

Ter gelegenheid van dit onderzoek, werd de aandacht gevestigd op den aanleg van eenen spoorweg naar het Nieuwediep, waarover, volgens een bij de Kamer ingekomen adres, vroeger tusschen de Regering en de Hollandsche Spoorwegmaatschappij onderhandeld moet zijn. Dat het tot stand komen van zulk eene spoorweglijn in het algemeen belang zou zijn, werd van alle zijden toegestemd. De zeehaven van het Nieuwediep, voor diepgaande schepen beter toegankelijk dan eenige andere van ons land, Vlissingen alleen uitgezonderd, zou daardoor met onze groote koopsteden worden verbonden. Het Nieuwediep zou, meer nog dan thans, eene voorhaven van Amsterdam worden, en aan die koopstad zouden daardoor welligt voordeelen worden verzekerd, ruim zoo groot, als waarop zij ten gevolge der doorgraving van Holland op zijn smalst rekent. Te gelijk zou, in een tijdperk als het tegenwoordige, nu in meerdere of mindere mate voor elke provincie des Rijks uitzigt op het bezit van een spoorweg geopend worden, een zoo belangrijk gewest als Noordholland daarvan niet verstoken blijven. De spoorwegverbinding van het Nieuwediep met het overige des Rijks, zou bovendien bij uitnemendheid zijn in het belang van 's lands defensie. Dat belang brengt blijkbaar het openen der gelegenheid mede, om, zoo de Noordhollandsche zeekust bedreigd mogt worden, langs die kust op bepaalde punten met den meest

mogelijken spoed strijkrachten tot verdediging bijeen te brengen.

Naar aanleiding van deze beschouwing, beweerden leden, die zich met de tegenwoordige voordragt niet ingenomen toonden, dat het toekennen van eene subsidie aan de Hollandsche spoorwegmaatschappij voor spoorversmalling zich in een geheel ander licht vertoonen zou, wanneer daaraan de aanvaarding door de Maatschappij van een werk, als de aanleg van den spoorweg naar het Nieuwediep, en wel op voordeliger bedingen, dan die van eenigen anderen concessionaris te verkrijgen zijn, verbonden ware. Dan zou de spoorversmalling niet meer van twijfelachtig nut, maar kennelijk in het algemeen belang zijn, en dus tegemoetkoming daarvoor van Rijkswegen met meer grond gevorderd kunnen worden.

Onder de redenen, in de Memorie van Toelichting aangevoerd, om de noodzakelijkheid der spoorversmalling te staven, behoort ook dat, zonder die vermindering der verbindingen van 's Gravenhage met Gouda geen doel zou treffen, en dat deze maatregel gelegenheid zou openen, om op den zijtak Leyden-Woerden terug te komen. Dit gaf aanleiding, dat beide deze lijnen en het daaromtrent voorgevallene in de afdeelingen ter sprake kwamen. Door velen werd daarbij ingenomenheid met de verbindingen Scheveningen-'s Gravenhage-Gouda aan den dag gelegd. Die verbinding mogt voor onze groote koopsteden zoo veel gewigt niet hebben, voor de ingezetenen der volkrijke steden 's Gravenhage, Leiden, Haarlem en Delft, en in de gevolgen dus ook voor de bevordering van het verkeer op den Hollandschen spoorweg, zou zij van zeer wezenlijk belang zijn. Onze zeevisscherijen zouden er niet weinig bij winnen, indien haar voornaamste zetel, Scheveningen, regtstreeks in gemeenschap stond met den Rijn-spoorweg. Na het daarover voorgevallene in eene dezen zomer gehouden groote vergadering van belanghebbenden, laat het zich welligt aannemen, dat de lijn 's Gravenhage-Gouda boven de lijn Leiden-Woerden de voorkeur verdient. In elk geval geldt het hier een werk van geen zeer grooten omvang, dat goede winsten belooft, en dus, zoo het niet geheel zonder Rijks-onderstand wierd volvoerd, althans betrekkelijk geringe offers vorderen zou. Intusschen heeft de handelwijze der Regering tot nu toe niet gestrekt, om het tot stand komen daarvan te bevorderen. Eene aanvraag om concessie daarvoor, reeds in 1856 door de heeren Schreften en anderen te Leiden gedaan, is, naar het schijnt, geheel onbeantwoord gebleven, niettegenstaande de aanvragers geenerlei Rijks-onderstand verlangden, en sedert bij herbaling op het erlangen van zoodanig antwoord hebben aangedrongen. Desniettemin is later, toen concessie voor dezelfde lijn door den heer Ameshoff werd gevraagd, aan dezen geantwoord, dat reeds aanvragen voor diezelfde lijn waren ingekomen, en dus aan hem geene voorkeur kon worden verleend. Men zou wenschen, deze vrij zonderlinge handelwijze enigzins nader opgehelderd te zien; te meer daar ook de aanvragen van den heer Ameshoff zich, in vergelijking met de sedert verleende concessien der groote lijnen, aanbeval. Hij verlangde slechts eene matige rentegarantie, welke den Staat hoogstens op eene jaarlijksche uitgave van f 25,000 gedurende een kort tijdsverloop te staan kon komen.

Men bragt met een en ander het gebeurde met de lijn Leiden-Woerden in verband, die de Regering vroeger in bescherming heeft genomen, en waarvoor, gelijk ook in de tegenwoordige memorie van toelichting herinnerd wordt, in 1857 van de zijde der Hollandsche spoorwegmaatschappij concessie werd verlangd. Er waren leden, die meenden te weten, dat deze maatschappij destijds aanbod dien weg te leggen en tevens de spoorversmalling tot stand te brengen, tegen het genot van hetzelfde of van eene dergelijke Rijks-subsidie als thans alleen voor de spoorversmalling zou worden toegekend. Ware dit werkelijk het geval geweest, dan zou het gezegde der Memorie van Toelichting, dat de onderhandelingen met de Hollandsche spoorwegmaatschappij over de lijn Leiden-Woerden zijn afgebroken en van die lijn door de Regering is afgezien, vermist niet alles te gelijk kon worden ondernomen, zich moeilijk laten verklaren. Eenige opheldering kan dus ook te dezen aanzien met regt worden verlangd.

verhooging heeft plaats gehad, ten gevolge der invoering eener touwslagerij (begrooting 1857) en eener grof-smederij (begrooting 1859); dat te Rotterdam, door de daarstelling van een uitgebreiden timmer- en draaiwinkel, benevens van kleer- en schoenmakerij, blik-slagerij en vlasspinnerij (begrooting 1853), ook van eene steendrukkerij (begrooting 1859) en thans van een schrijnwerkerij, de kosten van het personeel noodwendig zijn verhoogd, en dat deze oprichtingen door de vergadering steeds zijn geprezen.

Van eene andere zijde wordt het, naar het gevoelen der leden, meer en meer moeilijk, bekwaame en geschikte personen, vooral als commies-boekhouders en bedienden bij den arbeid, tegen lagere belooning te bekomen, en wel bijzonderlijk dezen te behouden; aan sommigen dier beambten zoude het reeds gelukt zijn, tot andere meer voordelinge betrekkingen over te gaan; daarom zijn in de begrooting voor 1856 eenige bezoldigingen verhoogd geworden. Bovendien is de betrekking van alle ambtenaren bij de gevangnissen van onaangenamen en moeilijken aard, en rust op hen eene groote verantwoordelijkheid. — De uitzetting der geheele raming zoude meerendeels noodzakelijk geworden zijn, door de stijging der grondstoffen en de vermeerdering van arbeid.

Eenige leden uitten den wensch, dat men de gevangenen zoude bezighouden met beroepswerkzaamheden, welke door personen afzonderlijk kunnen worden verricht, of wel met zoodanige soorten van arbeid, welke hier te lande door de bijzondere nijverheid niet of slechts in geringe mate worden uitgeoefend, ten einde van de eene zijde geene afbreuk aan de particuliere en inlandsche nijverheid worde gedaan; ten andere, opdat den gevangenen de gelegenheid worde verschaft, om bij het uitgaan, op eene geschikte wijze in hunne behoeften te kunnen voorzien, en zij niet door vrij algemeene uitsluiting van gemeenschappelijken arbeid, en als niets op zich zelve en alleen kunnende verrigten, in de verzoeking komen, zich wederom aan misdrijf schuldig te maken. Vooral verlangde men hen nog meer bepaaldelijk te doen werken ten behoeve van 's Rijks dienst, of aan voorwerpen, voor het gebruik der gevangenen benodigd. Zoo prees men de regeling, dat het vlas en garen, in eenige huizen gesponnen, in andere gevangnissen tot linnen werd geweven, en weder, al ware het gedeeltelijk, te Gouda en te Leiden tot kleding en liggingstukken werd verwerkt en opgeleverd. Men beval matigheid aan, bij het gunnen van werk voor particulieren in de gevangnissen, en behoorlijke evenredigheid tusschen de kosten van productie en den bedongen prijs.

Vele leden wenschten, bij elke begrooting ten minste een klein overzigt van de bevolking der gevangnissen te mogen ontvangen.

's GRAVENHAGE, 27 October.

Gisteren heeft aan het ministerie van Marine, de aanbesteding plaats gehad der volgende artikelen, ten dienste der Marine, als: 4500 kan jenever met accijns voor f 47.70 en 3500 kan jenever zonder accijns voor f 20.37 de 100 kan, door den heer J. van der Berg, te Amsterdam; 4500 Ned. ponden gezouten vleesch, door de heeren Kranenburgh en zonen, te Amsterdam, voor f 62.85 de 100 Ned. ponden. — 1000 Ned. ponden koffij, door de heeren D. Dozen en Zu, te Amsterdam, voor f 77.38 per 100 Ned. ponden; — 3000 Ned. ponden suiker, voor f 56.30 per 100 Ned. ponden, door J. van den Bergh, te Amsterdam; en 1000 Ned. ponden rijst, door de firma van der Velde en van Everdingen, te Amsterdam, voor f 20.93 de 100 Ned. ponden.

Naar wij vernemen, is onlangs nabij de slagkruid-fabriek, te Delft, een stuk land aangekocht, dat waarschijnlijk ingerigt zal worden voor eene pyrotechnische werkplaats, ten dienste van het Ministerie van Oorlog. Het gerucht loopt, dat aan het hoofd hiervan geplaatst zal worden de kapitein der artillerie Delprat.

De voorstelling, gisteren avond door het kinderpersoneel, onder directie van den heer Verwoert, in den Kon. Schouwburg gegeven, heeft algemeene tevredenheid verworven. Sommigen der jeugdige tooneel-spelers is de eer der terugroeping ten deel gevallen. De Schouwburg was zeer wel bezet.

In de Maandag jl. gehouden zitting van den Gemeenteraad van Gorinchem, is ingezonden eene missive door den heer W. C. M. Begram, waarin hij bedankt als lid van het spoorweg-comité. In zijne plaats is daarop gekozen de heer A. F. Visser.

Op den 30 October e. k. zal van Harderwijk over Amsterdam per spoortrein naar Rotterdam worden gedirigeerd, een detachement suppletie-troepen, ter sterkte van 4 officieren, waaronder de van verlof naar Oostindië terugkeerende luitenant-kolonel J. H. Crena, als commandant, benevens 150 onderofficieren en manschappen, ten einde bij aankomst aldaar over te gaan aan boord van het schip *Graafstroom*, gezagvoerder G. H. Ruhaak, bestemd naar Oostindië.

Als eene zeldzaamheid deelt men mede, dat aan den straatweg tusschen Wijbe en Deventer een stuk land voor de derde maal is gehooïd: zelfs de oudste lieden herinneren zich niet, dat ooit in dit jaargetijde te hebben gezien.

* Scheveningen, 26 Oct. Gisteren heeft de graaf zu Solm-Laubach, vergezeld door den heer med. Dr. Mess, geneesheer bij de gemeento-zeebadinrichting, de reis huiswaarts ondernomen. Hij bevond zich vrij wel en er bestond veel hoop, dat hij van zijne ziekte nog zal herstellen.

— Na den 11 tot en met den 26 dezer, zijn alhier nog 51 haringsschuiten aangekomen, die gezamenlijk

2,865,000 stuks steurharing en 152 ton peke'harig hebben aangebragt.

Leiden, 26 Oct. Heden promoveerde in de wet loskunde de heer H. F. van Praag Heymans, med. doctor, geboren te 's Gravenhage, na verdediging van academische stellingen over verloskunde.

* Gorinchem, 26 Oct. Heden is de heer Viru Verbruggen met 245 stemmen tot lid der Prov. Staten verkozen, tegen 121 stemmen, die op den heer Pompe te Henkelum waren uitgebragt.

MARKT- EN HANDELSBERIGTEN.

Schiedam, 27 Oct. Rogge, 143/2 @ Archang. f 176 6/w.; 144/2, 147/2 @ Libau f 182 contant f 190 6/w.; 147/2 @ dito f 188 cont.
Gerst, 128/2 @ Libau f 180 3/m.
Moutwijn, f 14.— per Ned vat,
Jenever, f 19.50 } zonder tust en belasting.
Amsterdamsche Proef, f 20.75.
Spoeeling, f 0.50 per ketel.
Rotterdam, 27 Oct. Tarwe 158/2 @ Wihor. Poolische f 310; 163/2 @ J. Bov. Riz f 295.
Boekweit, Vlaamsch f 180.
Koolzaad, Overmaasch gestort L 56.

BURGERLIJKE STAND.

27 October.
BEVALLEN: G. Seeters, geb. van Beek, z. — W. C. Verzaat, geb. van Sijderfeld, d. — D. C. F. Eijerbergen, geb. Wagro z. — J. A. Wanders, geb. Haseveld, z. — M. C. Epker, geb. Smit, d. — M. Kortman, geb. Koms, z. — H. van der Laar, geb. van der Puite, d. — A. Koelman, geb. Willems, d. — F. Timmermans, geb. Beekman, d. — H. J. E. C. Valstar, geb. van Heijningen, z. — W. B. du Mee, geb. van Gogh, z. — J. Laubertsheimer, geb. de Bruijn, z. — F. C. Pletterman, geb. de Ruiter, z. — M. van de Vliervoet, geb. Regter, d. — C. Wechter, geb. Romijn, d.
OVERLEDEN: C. F. Vreeman, jnr., 37 j. — F. J. A. Rosse jnr., 35 j. — J. van der Hoek, Wed. van M. van Bonmel, j. — A. Meischke, jnr., 29 j. — W. de Ruijter, Wedr. van van Dam, 76 j. — J. M. Lefeber, Wedr. van P. Pouwels, j. — L. L. Fokke, z., 2 m. — H. M. van der Zalm, z., 7

Bij dit nummer wordt verzonden blad 57 en 58 van het vshandele in de zitting van den Gemeenteraad, van Dinsdag den 25 October.

TELEGRAPHISCHE BERIGTEN. (LATERE TIJDINGEN.)

Londen, 27 Oct. De Morning Chronicle meldt, dat Engeland aan den Keizer van Marocco heeft de weten, dat het niet tusschen beide kon komen, ne Marocco hulp kon verleenen. De correspondentie van Spanje duurt voort, zonder hoop op een goeden uitslag. — De Royal Charter van Melbourne heeft gisteren bij Liverpool schipbreuk geleden. Van de 400 personen welke zich aan boord bevonden, zouden slechts een tiental gered zijn geworden. Het schip had 500,000 p. goud aan boord.

Er hebben bovendien nog talrijke schipbreuken plaats gehad. — De Prins en Prinses Frederik Wilhelm van Pruisen worden in het begin der volgende maand Windsor gewacht. — Prins Napoléon is gisteren te Porthmouth aangekomen en naar Brighton vertrokken.

Parijs 27 Oct. Naar luid van een telegram, zou H. M. de Koningin der Nederlanden te St. Clois zijn aangekomen.

Berlijn, 27 Oct. De Pr. Zeitung zegt, dat het verslag van de ontvangst der Toscaansche deputatie van graaf Schwerin, onjuist in de dagbladen wordt voorgesteld, als zijnde genoemde deputatie niet zoodanig bij den minister toegelaten, daar het voorsloopig bewind van Toscane niet door onze Regering is erkend. Het onderhoud was dan ook van bijzonderen aard en niet geschikt of bestemd om openbaar te worden.

Algésiras, 26 Oct. De consul van Spanje te Tangier is hier met zijn geheel personeel aangekomen.

Binnenlandsche Beursberigten.

AMSTERDAM, 27 October.

NEDERLAND. Werk. Sch.	2½ pet.	64	64½	—
Dito dito.	3	76½	76½	—
Dito dito.	4	96½	96½	—
Syndicaat.	3½	—	—	—
Handel-Maatschappij.	4½	—	—	—
BELGIE. Bij Rothschild.	2½	—	—	—
RUSLAND. Bij Hope en Co.				
1798 en 1816.	5	103½	—	—
Dito 1828-1829.	5	101½	—	—
Dito 1831-33.	5	—	—	—
Stieglitz.	4	—	—	—
Dito 1854.	5.	—	—	—
Dito 1855.	5	99½	99½	—
Engelsche.	4½	—	—	—
SPANJE. Nieuw 3% thans.	1½	31½	32½	32½
Buitenlandsche.	3	—	—	—
Binnenlandsche.	3	40½	41½	41½
PORTUGAL. Te Londen.	3	43½	—	—
OOSTENRIJK. Metalliek				
1816-1852.	5	50½	51½	51½
Dito Zilv. Nation.	5	55½	56	55½
Dito Zilv. 1849-1854.	5	70½	70½	—
Dito 1847-1852.	2½	27½	27½	—

Buitenlandsche Beursberigten.

Londen, 27 Oct. Consols 95½, Mexico 21. Spanje 32½, dito 46½, dito Coup. Cert. 4½.
Parijs, 27 Oct. Fransche Rente 69.25, Fransche Cred. Mob. 866, Binnenl. Spanje 41½, dito dito 39. Russische Spoorwegen 497.
Antwerpen, 27 Oct. Metalliek 54½, dito Nat. 59. Binnenl. Spanje 41½, dito dito 31½, Crediet Prost. 27.
Weenen, 27 Oct. Metall. 70.50, id. National 75.4. Wissel Londen 124.75.

Zes en twintigste Zitting.

ZITTING van Dingsdag, den 25 October 1859.

(Geopend ten 1 ure.)

I. Resolutie van Ged. Staten van Zuidholland, houdende mededeeling, dat de Koninklijke beslissing op aanhangige voorstellen van Gemeenteraden, tot heffing van begrafenisrechten, tot het eind van de maand Maart 1860 is verdaagd. — II. Gelijke resolutie, houdende goedkeuring der Raadsbesluiten: a. tot overname in eigendom en onderhoud voor de Gemeente van een gedeelte van het Kuiperstraatje met de riolen, en b. tot het in rooijing brengen eener tuinmanswoning in de Parkstraat. — III. Idem, houdende goedkeuring van het Raadsbesluit tot verkoop van inschrijving op het Grootboek der Nationale Werkelijke 2½ pct. rentegevende schuld, ten bedrage van niet meer dan / 51,000, en toevoeging der opbrengst van dien verkoop, ad / 32,590, aan de begrooting over 1859, in ontvang en uitgaaf. — IV. Idem, houdende goedkeuring van het Raadsbesluit, tot af- en overschrijving van verschillende posten op de Gemeentebegrooting voor 1859. — V. Voorstel van Burgemeester en Wethouders, tot het benoemen eener rechtskundige commissie tot onderzoek van het gezeten verschil tusschen de eigenaars van twee percelen in het Willemspark, over grondbezit. — VI. Idem, om aan *Mevrouw J. M. Ezchiels, Weduwe T. Polak Daniels*, vergunning te verleen, ten einde, ten behoeve van een der aldaar aanwezige huizen, een welput op het Plein te doen schieten. — VII. Mededeeling, dat de heer *Baalen* tot dusverre steeds in gebreke is gebleven met opzigt tot de voldoening van zijn aandeel in de Rijswijkse tienden van 1859, en voorstel om de op 21 Junij jl. benoemde commissie uit den Raad te verzoeken, zich te willen belasten met het onderzoek der vraag, of er termen bestaan, om van wege de gemeente te dezor zake eene rechtsvordering tegen genoemden heer in te stellen. — VIII. Mededeeling dat door den heer controleur der gemeentebelastingen rapport is uitgebragt omtrent requesten van personen, die voor de betrekking van commissies der Gemeente-belastingen wenschen in aanmerking te komen. — IX. Idem dat het algemeen verslag van het verhandelde in de afdeelingen, door welke zijn onderzocht het plan tot demping van eenige grachten, alsmede het plan tot uitbouw van de Gemeente, is vastgesteld, en in handen der, daartoe benoemde commissie gesteld is. — X. Idem dat het vergelijkend examen ter benoeming van twee hoofdonderwijzers zal worden gehouden op Dingsdag, den 8 November e. k. en volgende dagen, des voormiddags ten 9 ure. — XI. Idem dat zal worden overgegaan tot afbraak der door de Gemeente aangekochte percelen, tot doortrekking van de straat van den Hoogen Wal naar de Koninginnegracht. — XII. Voordrag tot aanwerving van twee hulponderwijzers der 3de klasse bij de Gemeenteschool op den Dennenweg. — XIII. Voorstel van de heeren *de Pinto, Janssens, Kappelyne van de Coppello* en *Eysell*, tot het niet verder verstrekken van den kant der Gemeente van lokalen ten dienste van de Arrondissements-Regtbank en het Kantongeregt. — XIV. Nota van den heer *van der Heim*, tot wederlegging van de door het Evangelisch-Luthersch Armbestuur in zijn adres van 10 October 1859 medegedeelde bezwaren. — XV. Missive van Jhr. Mr. *W. M. de Bruijn*, houdende aanmelding van het lidmaatschap der commissie tot het afschaffen van examens aan jongelieden, die op het Stedelijk Gymnasium wenschen te worden toegelaten. — XVI. Adres van het bestuur der Scheveningsche Bouwvereeniging, houdende verzoek, om grond op de zeeduinen te Scheveningen op erfpacht te bekomen; tot vergrooting van het reeds bestaande Hotel Garri. — XVII. Adres van den onderwijzer *W. C. Stommen*, houdende verzoek, om tot hoofd- of hulponderwijzer bij eene der gemeentescholen te worden benoemd. — XVIII. Requesten van personen, die voor de betrekking van commissies der gemeente-belasting wenschen in aanmerking te komen. — XIX. Adres van den heer *A. V. Tolboom*, fabriekant alhier, houdende verzoek, dat aan hem in koop moge worden afgestaan een stuk grond, breed 12 ellen en lang 40 ellen, gelegen aan den Zuidboort-buitensingel, bij den Gurtmolen, onder gelijke condities als vroeger voor den baron *Hollerus* waren vastgesteld, ten einde aldaar eene fabriek te plaatsen ter bereiding van Glabbe of aardappelen-siroop. — XX. Benoeming van *J. de Kock*, tot hulponderwijzer van de 3de klasse bij de Gemeenteschool voor minvermogensden in de Jufferouw-Taaststraat. — XXI. Afneming, na discussie, van het praeadvys van Burgemeester en Wethouders, op het request van den heer *W. C. Riel*. — XXII. Idem van het praeadvys op een adres van korenmolenaars. — XXIII. Idem van het voorstel tot onderhandsche verhuur van een lokaal tegen de Grootte Kerk. — XXIV. Idem van de voorstellen, door Burgemeester en Wethouders gedaan, bij de ontwerp-begrooting voor 1860 en bij de beantwoording der daarop in de afdeelingen gemaakte aanmerkingen, tot verhooging: a. der jaarwedde van den onder-architect; b. der jaarwedden van de

opzigters *P. van Gelder* en *J. H. Loosen*; c. der jaarwedden van den 1sten klerk *J. G. W. Bauer* en den 2den klerk *C. F. Sohar*; d. der toelage aan de commissie van toezigt op het bouwen; e. der jaarwedden van den afdeelings-commissaris en van den wijkknecht te Scheveningen; f. der jaarwedde van den controleur der Gemeente-belastingen; g. der jaarwedde van den assistent-klerk ten kantore der belasting op het gemeentehuis, *J. Hoogenveen*; en h. der jaarwedde van een der commissarissen van politie. — XXV. Beraadslaging over het praeadvys van Burgemeester en Wethouders op het request van de heeren *de Voor c. s.*, betreffende de inrigting der vleeschhal tot eene overdekte markt, in verband met het daartoe betrekkelijk adres van eenige vleeschhouwers. Besloten: 1° tot de opheffing van de vleeschhal met 1 Januarij 1860; 2° tot verdraging van de behandeling van het vraagstuk noemens den aanleg van eene overdekte groenmarkt tot bij de behandeling van de aanhangige plannen wegens het bouwen in en verfraaijen van de Gemeente; en 3° tot magtiging van Burgemeester en Wethouders, om, niettegenstaande dit laatste besluit, tot uitvoering van het eerste, de opheffing van de vleeschhal, over te gaan. — XXVI. Op voorstel van den heer *Kappelyne van de Coppello*, na eenige discussie, besloten, de beraadslaging over het voorstel van Burgemeester en Wethouders, tot het sluiten eener geldloening, uit te stellen tot na de behandeling van de gemelde bouwplannen. — XXVII. Woordenwisseling over de wijze tot kennisneming van een paar bijlagen bij het adres van de algemeene Armonvergadering.

Voorzitter, de heer Burgemeester Jhr. Mr. F. G. A. Gevers Deynoot.

Er zijn met den Voorzitter 32 leden tegenwoordig. — Afwezig, de heeren: *van der Burgh, Varkesier* en *van Zuylen van Nijevelt*.

De notulen van het verhandelde in de zitting van Dingsdag, den 11 October jl., worden gelezen en goedgekeurd.

I. Is ingekomen eene resolutie van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, van 4 October 1859, n° 3, *Prov. Blad*, n° 100, houdende mededeeling, dat de Koninklijke beslissing op aanhangige voorstellen van Gemeenteraden, tot heffing van begrafenisrechten, bij Zr. Ms. besluit van 27 September 1859, n° 40, tot het eind van de maand Maart 1860 is verdaagd.

Aangenomen voor kennisgeving.

II. Gelijke resolutie van 12 October 1859, n° 9, houdende goedkeuring der Raadsbesluiten van den 11 bevorens: 1° tot overname in eigendom en onderhoud voor de Gemeente, van een gedeelte van het Kuiperstraatje met de riolen, en 2° tot het in rooijing brengen eener tuinmanswoning in de Parkstraat.

Aangenomen voor kennisgeving.

III. Gelijke resolutie van 19 October 1859, n° 6/1, houdende goedkeuring van het Raadsbesluit van den 11 bevorens, tot verkoop van inschrijving op het Grootboek der nationale werk. 2½ pcts. rentegevende schuld, ten bedrage van niet meer dan / 51,000, en toevoeging der opbrengst van dien verkoop, ad / 32,590, aan de begrooting voor 1859, in ontvang en uitgaaf.

Aangenomen voor kennisgeving.

IV. Gelijke resolutie van 19 October 1859, n° 6/2, houdende goedkeuring van het Raadsbesluit van den 11 bevorens, tot af- en overschrijving van verschillende posten op de gemeentebegrooting voor 1859.

Aangenomen voor kennisgeving.

V. Burgemeester en Wethouders doen het volgend voorstel:

• Naardien de overeenkomstig het besluit van den Gemeenteraad van den 4 October 1859 (zie *Bijblad* pag. 184), in het werk gestelde, pogingen om het tusschen de eigenaars der percelen n° 18 en 19 in het Willemspark ontstaan verschil in der minne te doen beëindigen, den gewenschten uitslag niet hebben opgeleverd, — vinden Burgemeester en Wethouders zelf genoodzaakt deze zaak andermaal bij den Gemeenteraad ter sprake te brengen, met voorstel om door eene commissie uit zijn midden te doen onderzoeken:

- a. welke beschikking alhier zal behooren te worden gegeven aan den heer *Mr. J. C. W. Merkus*, op zijne aan den Raad gerigte aanvraag, om hem den grond, dien hij van de Gemeente gekocht heeft, te doen verzekeren (zie *Bijblad*, pag. 165 en 169);
- b. wat verder zal behooren te geschieden bijaldien de Gemeente voor deze zaak in rechten moogt worden aangesproken.

Wordt ter lezing nedergelagd.

VI. Nog doen Burgemeester en Wethouders het volgend voorstel:

• Ingevolge daartoe bij behoerlijk request gedaan verzoek, wordt door Burgemeester en Wethouders voorgesteld, aan *Mevrouw Judith Moses Ezchiels, Weduwe Tanchum Polak Daniels*, vergunning te verleen, om, ten behoeve van het haar toebehoorend huis op het Plein, n° 419, eene welput te doen schieten, aan den zuidelijken toegang tot het Plein, en wel in het vak klinkermoppen, voor den holtten, hoek bij de met kettingen afgesloten palen, en zulks onder de navolgende voorwaarden:

1. Dat daarvoor jaarlijks, op 1 December, eene recognitie van f 10 zal verschuldigd zijn, en zulks voor de eerste maal op 1 December 1860.

2. Dat bij het leggen van den welput en de pijpen zullen moeten worden nagekomen de voorschriften door den Gemeente-architect daaromtrent te geven.

3. Dat, afgescheiden van de recognitie, eene som van f 15 onmiddellijk na de daarstelling zal moeten worden voldaan, voor het opbreken en weder leggen der straat en trottoir, welke werken van wege de gemeente zullen worden uitgevoerd.

Ter lezing nedergelegd.

VII. De Voorzitter: Ik heb de eer aan den Raad mede te deelen, dat de heer Boelen tot dusverre steeds in gebreke is gebleven met opzigt tot de voldoening van zijn aandeel in de Rijswijkse tienden over 1859. Uit naam van Burgemeester en Wethouders stel ik voor, om de op 21 Junij jl. benoemde commissie uit den Raad, te verzoeken, zich te willen belasten met het onderzoek der vraag, of er termen bestaan, om van wege de gemeente te dezer zake eene rechtsvordering tegen genoemden heer in te stellen.

Dat voorstel zal nader worden behandeld.

VIII. De Voorzitter: Nog heb ik de eer aan den Raad mede te deelen, dat door den heer controleur der gemeente-belastingen rapport is uitgebragt omtrent de requesten van de personen, die voor de betrekking van commissie der gemeente-belastingen wenschen in aanmerking te komen.

Ter lezing nedergelegd; zullende in de eerstvolgende zitting na acht dagen tot de benoeming van twee tijdelijke commissies der 4de kl. worden overgegaan.

IX. De Voorzitter: Wijders heb ik de eer mede te deelen, dat het algemeen verslag van het verhandelde in de afdelingen, door welke onderzocht zijn het plan tot demping van eenige grachten, alsmede het plan tot uithouwing van de gemeente, onder dagtekening van 19 October jl., vastgesteld en in handen gesteld is der op 20 Julij 1858 benoemde commissie.

Aangenomen voor kennisgeving.

X. De Voorzitter: Voorts deel ik den Raad mede, dat het vergelijkend examen, ter benoeming van twee hoofdonderwijzers, zal worden gehouden op Dingsdag, den 8 November eerstk. en volgende dagen, des voormiddags ten 9 ure, en dat de leden van den Raad nader zullen worden uitgenoodigd daarbij tegenwoordig te zijn.

Aangenomen voor kennisgeving.

XI. De Voorzitter: Eindelijk deel ik mede, dat, ter uitvoering van de daartoe betrekkelijk genomen besluiten, zal worden overgegaan tot afbraak der door de gemeente aangekochte percelen, tot doortrekking van de straat van den Hungenwal naar de Koninginnegracht.

Aangenomen voor kennisgeving.

XII. Wordt aangeboden de volgende voordragt:

Ingevolge het tweede lid van art. 22 der wet van 18 Augustus 1857 (Stadsblad, n°. 103), worden bij deze door Burgemeester en Wethouders aan den Gemeenteraad aangeboden de vereischte, in overleg met den betrokken hoofdonderwijzer en den districts-schoolopziener opgemaakte voordragten, ter benoeming van twee hulp-
onderwijzers van de 4de klasse bij de Gemeente-armenschool aan den Dennenweg, op de, volgens Raadsbesluit van 7 Junij 1859, aan die betrekking verbondene jaarwedde van f 280; te weten:

I. a. Karel Lodewijk Matthijs, kweekeling bij gemelde school;
b. Johannes Evert Kloesman, hulponderwijzer bij de school voor minvermogenden;
c. Pierre Jean Baptiste Peverelli, hulponderwijzer bij de gemeenteschool op het Kortbosch.

II. a. Nicolaas Anthonie Becht, kweekeling bij gemelde school;
b. Frederik Hendrik Verkerk, hulponderwijzer bij de gemeenteschool op de Ammuntiehaven;
c. Johannes Matthias Bellinck, kweekeling bij de school op den Denoeweg.

Met voorstel, om in de eerstvolgende zitting na acht dagen tot de benoeming over te gaan.

Ter lezing nedergelegd, ten einde na acht dagen tot de benoeming over te gaan.

XIII. Is ingediend het volgend voorstel:

Het heeft de aandacht der ondergeteekenden getroffen, dat het, bij de beraadslaging over de Staatsbegroting van het vorige jaar, is gebleken, dat er voor de bekostiging van gebouwen ten behoeve der regterlijke collegien door de gemeenten, geen andere grondslag bestaat dan zeker arrêté des consuls van 30 Fructidor, an X, doch dat dit arrêté niet alleen op dit oogenblik alle verbindende kracht mist, maar zelfs hier te lande nooit is executoir verklaard, en bovendien aan de gemeenten de bedoelde verplichting niet oplegt, even weinig als eenige wet of wettige verordening.

Hieruit volgt, dat, even als andere kosten ten behoeve der justitie, zoo ook de verschaffing en het onderhoud der voor hare dienst noodige gebouwen en lokalen, uitsluitend is een rijks-last.

De ondergeteekenden zijn dan ook van oordeel, dat de tegenwoordige staat van zaken, die van de reeds zwaar belaste burgerij van 's Gravenhage gerne onaanzienlijke offers vergt, niet langer mag voortduren; en het is op dien grond, dat zij de eer hebben, aan

den Raad het voorstel te doen, om te besluiten, dat zoowel het lokaal op het Raadhuis, bestemd voor het Kantongerecht, als het gebouw op den Kortten Vijverberg, thans bezet door de Arrondissements-Regtbank hier ter stede, na ultimo December 1860 tot die einden niet meer beschikbaar zullen wezen, en dat hiervan onmiddellijk zal worden kennis gegeven aan den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken.

's GRAVENHAGE, den 24 October 1859.

A. DE PINTO.

H. G. C. L. JANSSENS.

J. KAPPEYNE VAN DE COPPELLO.

EYSSELL.

Ter lezing nedergelegd.

XIV. Is ingekomen de volgende nota:

Aangezien het door mij in uwe vergadering dd. 4 October II. aangevoerde, omtrent den toestand der Evangelisch Luthersche diaconie, door het bestuur dier diaconie, bij een adres dd. 10 October II. aan den Raad, als geheel onjuist is bestreden, neem ik de vrijheid, kortelijk het door mij gezegde toe te lichten.

Ik heb gezegd, dat de bedeeeling van dit Armbestuur, bij vergelijking met anderen, hoog was.

Volgens het jaarverslag der Gemeente over 1858, bijlage H n°. 2, heeft het Evangelisch Luthersch Armbestuur, in het geheel in 1858 bedeed: 470 zielen, mannen, vrouwen en kinderen, en daarvoor uitgegeven f 10.500, zoodat iedere bedeede kostte f 22.34

of gerekend ieder huisgezin op 4 personen:

elk bedeed huisgezin f 89.36.

Dezelfde berekening volgende, kreeg ieder bedeede,

dus ieder man, vrouw of kind der bedeeden:

bij het Par. R.-Cath. Armbestuur. f 7.50

• • • • • Ned. Isr. - 11 bijna

• • • • • Ned. Herv. - 16.14

• • • • • Port. Isr. - 17.14

• • • • • R.-Cath. te Scheveningen - 18.28

terwijl het Nederduitsch Hervormd Armbestuur te Scheveningen niet in aanmerking komen mag, aangezien zeer duidelijk de opgegeven cijfers voor dat Armbestuur niet het zielental van bedeeden, maar alleen het getal der hoofden van huisgezinnen of bedeeden, op wier naam de bedeeeling staat ingeschreven, bevatten.

Nog heb ik aangevoerd, dat de verpleegden bij dat Armbestuur, in het gesticht f 200 kosten. Het Armbestuur beweert slechts f 110.

Mij is zeer wel bekend, dat die laatste som door de diaconie voor de verpleging in het gesticht wordt betaald, maar even waar is het, dat volgens hetzelfde jaarverslag, bijlage H n°. 6, ieder verpleegde in het Oude Mannen, Vrouwen en Weezenhuis dier Gemeente, f 201.92 kost, zoodat dan, uit welke fondsen ook, het verschil tusschen f 110 en f 201 wordt gedekt. Indien nu het Luthersch gesticht slechts f 30 's jaars minder voor ieder verpleegde besteedde (dus nog veel meer dan de meeste overige gestichten te 's Gravenhage) en tevens uit eigen fondsen, gelijk nu, het verschil van f 91 tusschen den bestedingsprijs der Diaconie en de werkelijke uitgaaf bleef dekken, dan zou reeds daardoor alleen elke subsidie van gemeentewege overbodig zijn.

Zulk een eisch kwam mij niet overmatig voor.

U. Ed. Dienstw. Dienaar,

H. J. VAN DER HEIM.

Ter lezing uedergelegd.

XV. Is ontvangen eene missive van Jhr. Mr. W. M. de Brauw, van 15 October jl., waarbij hij, naar aanleiding der bij Raadsbesluit van 11 October bevoens, op hem uitgebragte benoeming tot lid der commissie tot het afnemen van examen aan jongelieden, die op het Stedelijk Gymnasium wenschen te worden toegelaten, te kennen geeft, dat hij, gevoelig voor het daarin ontvangen blijk van vertrouwen, het lidmaatschap dier commissie zal aanvaardden.

Aangenomen voor kennisgeving.

XVI. Is ingekomen het volgend adres:

Geest met verschuldigten eerbied te kennen het Bestuur der Scheveningsche Bouwvereniging:

dat het steeds toenemend aantal van de vreemdelingen, welke Scheveningen gedurende het badseizoen bezoeken, de behoefte aan aanzienlijke vergrooting van het ten vorigen jare nevens het Gemeentebadhuis gestichte Hotel Garni heeft doen gevoelen;

dat dien ten gevolge met die vergrooting een aanvang is gemaakt en het voornemen bestaat, om daarmede zoo spoedig mogelijk voort te gaan;

dat echter de grond, welke aan de Scheveningsche Bouwvereniging door de gemeente 's Gravenhage op erfpacht gegeven is, geene genoegzame uitgestrektheid bevat, om de beraamde plannen in hun geheel te kunnen verwezenlijken, waartoe daarenboven eene oppervlakte van acht honderd veertig vierkante ellen vereischt wordt.

Het Bestuur neemt mitsdien bij deze de vrijheid zich te wenden tot den Gemeenteraad, met eerbiedig verzoek, dat het den Gemeenteraad moge behagen, aan de Scheveningsche Bouwvereniging voor negen-en-negentig jaren op erfpacht uit te geven eene strook duingrond, gelegen ten zuidwesten van het Hotel Garni, beginnende van den aldaar reeds aan die Vereniging uitgegeven grond en in dezelfde rooijing gelegen, ter lengte van twee-en-veertig en ter breedte van twintig ellen, tegen jaarlijksche betaling van twee cents per vierkante el, en voorts op de gewone erfpachtaandien.

's GRAVENHAGE, den 11 October 1859.

Het Bestuur voornoemd,

H. COLLOT D'ESCURY, Voorzitter.

H. G. C. L. JANSSENS, Secretaris.

Ter lezing nedergelegd en in handen gesteld van Burgemeester en Wethouders.

XVII. Is ontvangen het volgend adres:

- Geeft met verschuldigten eerbied te kennen *W. C. Stomman*, wonende op de Paveljoensgracht, n°. 135, te 's Gravenhage;
- Dat hij gedurende achttien jaren werkzaam is als onderwijzer aan het Instituut van den WelEd. heer *G. A. Burnier*;
- Dat hij is gehuwd, hebbende eene vrouw en vijf (5) kinderen ten zijnen laste;
- Dat hij is bezitter eener acte van den tweeden (2den) school-onderwijzersrang, en ruimschoots voorzien van getuigschriften;
- Dat hij, ten gevolge der ophanden zijnde ontbinding van bovengenoemd Instituut, verplicht is, naar eene andere betrekking om te zien;
- Dat hij vernomen heeft, dat voor de op te rigtene stadsscholen binnen deze Gemeente onderwijzers worden gevraagd.
- Redenen waarom de ondergeteekende zich tot het Hoog Achtbaar Bestuur dezer Gemeente wendt, met nederig verzoek hem als *eersten* onderwijzer te willen engageren, en, mogt hij ook hierin teleur gesteld worden, hem als hulponderwijzer te willen aannemen, opdat hij voor zijn gezin eenig middel van bestaan vinde.

's GRAVENHAGE, den 16 October 1859. 't Welk doende, enz.,
W. C. STOMMAN.

Ter lezing en in handen van Burgemeester en Wethouders.

XVIII. Zijn ontvangen requesten van *L. J. van Drongelen* en *F. T. W. van Bijlevelt*, die voor de betrekking van commies der gemeente-belastingen in aanmerking wenschen te komen.

Ter lezing nedergelegd.

XIX. Eindelijk is ontvangen een adres van den heer *A. V. Toussaint*, fabrikant alhier, houdende verzoek, dat aan hem in koop moge worden afgestaan een stuk grond, breed 12 ellen en lang 40 ellen, gelegen aan den Zuidoost-Buitensingel bij den Gortmolen, onder gelijke condities als vroeger voor den baron *Mollerus* waren vastgesteld, ten einde aldaar eene fabriek te plaatsen ter bereiding van *Glucose* of aardappelen-siroop.

Ter lezing en in handen van Burgemeester en Wethouders.

XX. Thans is aan de orde het benoemen van een hulponderwijzer van de 3de klasse bij de Gemeenteschool voor minvermogenenden in de Jufvrouw-Idastraat (zie *Bijblad*, pag. 190).

De **Voorzitter** benoemt de heeren *Bervoets*, *Hope Loudon* en *Maas Geesteranus*, om met hem het stembureau uit te maken.

Er heeft slechts eene stemming plaats, waarbij de heer *Jasper de Kock* met algemeene stemmen tot gemelde betrekking wordt benoemd.

Hierop worden de stemopnemers voor de volbragte taak bedankt.

XXI. Alsnu komt in behandeling het praeadvys van Burgemeester en Wethouders, op het request van den heer *W. C. Riel* (zie *Bijblad* pag. 163 en 189).

De heer **Clant**: Ik kan mij met het uitgebragt praeadvys niet vereenigen. Ik wenschte namelijk, het verzoek van den heer *Riel*, aan den Raad gerigt, toe te staan, ten minste, dat de adressant in allen gevalle door Burg. en Weth. werd gehoord. Het komt mij voor, dat, als de nieuw aangelegde straat geheel bebouwd kan worden, zij veel in aanzien zal winnen. Het zal ook ter verdere bebouwing veel beter zijn, dat de straat tot aan den Dennenweg er goed uitziet, dan wanneer daar ter plaatse een open vak blijft. Het is ook volstrekt niet zeker, dat er later voor den grond hogere prijs zal te bedingen zijn dan nu het geval is. Hoe eerder de grond wordt uitgegeven hoe spoediger de bouw zal voltooid zijn; en hoe fraaijer de aanleg zijn zal, hoe aangenaamer het ook voor de bewoners in den omtrek en voor de bezoekers zijn zal. De stad zal dan ook eerder goede renten van haar kapitaal kunnen trekken. Bovendien thans is er bouwlust en schijnt er geldruimte te zijn, wie waarborgt tijden en omstandigheden, om te verzekeren, dat dit zal blijven en toenemen. Het is uit dien hoofde, dat ik gaarne zou wenschen, dat Burgemeester en Wethouders met den heer *Riel* in nadere onderhandeling zouden treden. Het spreekt van zelf, dat zowel Burgemeester en Wethouders, als de Raad, volkomen vrij zouden blijven, om later zoodanig te beslissen als zij raadzaam mogten oordeelen. Ik meen dus het voorstel te moeten doen, deze zaak aan Burgemeester en Wethouders te verwijzen, ten einde de aanvragers nader te hooren.

Daar dit voorstel voldoende wordt ondersteund, zoo maakt het een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Janssens**: Burgemeester en Wethouders zijn in hun praeadvys van de stelling uitgegaan, dat de percelen grond in waarde zullen toenemen als de nieuwe straat eens aangelegd zal zijn. Dat is wel mogelijk, maar nog zoo geheel zeker niet. Bij het vele bouwen dat in dit deel der stad plaats vindt, zou het even goed kunnen gebeuren, dat het aantal nieuwe huizen grooter wierd dan dat van de ingezeenen, die genegen zijn ze te bewonen, met andere woorden, dat daar overproductie van huizen ontstond, hetgeen ontegenzeggelijk nadeelig zou werken zowel op de waarde der huizen die nu gebouwd zijn of zullen worden, als op de waarde van den grond tusschen den Dennenweg en de Willeuscaserne gelegen. Daarom zou ik het ook veel wenschelijker achten, dat de aanbiedingen van de beide heeren ten minste onderzocht wierden. Met de strekking van het praeadvys, om de onderhandelingen met de beide heeren af te breken, zou ik mij dus niet gaarne vereenigen.

De **Voorzitter**: Zowel Burgemeester en Wethouders, als de commissie van fabricage, hebben geoordeeld, dat, vóór dat men over de nitgifte van grond onderhandelde, door den Gemeenteraad een vast plan moest worden vastgesteld, wat met den grond in den

tuin langs den Hoogenwal zou geschieden. De vraag is toch ontstaan, of en welke gebouwen men daar zou willen oprigten, en of men ook dien grond welligt tot den aanleg van eene concertzaal zou willen bestemmen. Er moet dus eerst een plan door den Gemeenteraad worden aangenomen en dan zal het de vraag zijn of men de heeren *Riel* en *Krulder* zal moeten hooren. Vooralnog bestaat dat plan niet, en kan het dus den Raad nog niet worden aangeboden; men zal eerst de straat aanleggen, zoodat alle verdere discussie over het plan van bebouwing nog gedurende eenigen tijd moet worden uitgesteld.

De heer **Clant**: Het komt mij voor, dat door hetgeen ik voorgesteld heb, niets wordt gepraejudiceerd. De beide aanvragers kunnen toch worden gehoord en over den prijs kan worden onderhandeld, en al zulke bepalingen gemaakt, als men voor den aanbouw wenschelijk acht, alles onverlet de nadere voorstellen, die aan den Raad zullen worden gedaan.

De **Voorzitter**: Het is geenszins het voornemen de bedoelde gronden ongebruikt te laten liggen. Reeds dit jaar zullen de huizen in de laan van Roos en Doorn en de Koninginnegracht worden afgebroken en reeds in het begin van 1860 zal de nieuwe straat worden gelegd. Het is het voornemen om tegen dien tijd een bepaald voorstel te doen, nopens den aanbouw dier straat. Ik geloof dus, dat het doelmatiger is, dat de Raad eerst een plan vaststelt, en dat dan de beide aanvragers van grond worden gehoord.

Nu wordt eerst het voorstel van den heer *Clant*, om de zaak op nieuw aan Burgemeester en Wethouders te verwijzen, ten einde de aanvragers te hooren, in omvraag gebragt en met 27 tegen 4 stemmen *verworpen*.

Voor, de heeren: *de Pinto*, *Clant*, *Janssens* en *van der Duyn*.

Daarna wordt het praeadvys van Burgemeester en Wethouders met 30 stemmen tegen 1 *aangenomen*. — *Tegen*, de heer *Clant*.

XXII. Vervolgens komt in behandeling het praeadvys van Burgemeester en Wethouders op een adres van korenmolenaars. (Zie *Bijblad*, pag. 183 en 189.)

De heer **Bervoets**: Ik kan mij met het uitgebragt praeadvys moeilijk vereenigen. Bij mij is toch de vraag gerezen, of het niet billijk zijn zou, aan de korenmolenaars vrijstelling voor één jaar te geven. De stad is schuldeischeresse van die lieden, en als ik mij nu voorstel, dat ik geldschieder van die menschen was, en ontwaarde dat hunne zaak buiten hun toedoen achteruit ging, dan zou de vraag wezen, of ik hen niet voor één jaar kwijtschelding van renten zou verleenen. Ik wil daartoe dan ook wel het voorstel doen. Het komt mij toch voor, dat men wel eenige consideratie mag gebruiken. Het is toch van algemeene bekendheid, dat het bedrijf van korenmolenaar al meer en meer achteruitgaat. Ik voorzie zelfs, dat dit steeds het geval zal zijn. Nu kan men wel niet eene duurzame kwijtschelding toestaan, maar wel mededoogen bewijzen door hen die voor slechts één jaar te verleenen.

Het voorstel van den heer *Bervoets* wordt niet voldoende ondersteund, en maakt dus geen onderwerp van verdere behandeling uit.

De heer **de Charro**: Hoezeer ik het voorstel van den heer *Bervoets* niet heb ondersteund, kan ik toch wel eenigzins daarmede instemmen. Kwijtschelding voor een jaar te verleenen, kan ik niet aannemen, omdat ik zou vreezen, dat gelijk verzoek telken jare zou terugkeeren. Maar aan den anderen kant, zou ik wel wenschen, dat de renten voor de *tegenwoordige* eigenaren, bijv. voor den tijd van zes jaren, tot twee per cent zouden worden verminderd. Na dien tijd kan men dan op de zaak terugkomen en naar omstandigheden handelen.

De heer **Soury**: Alvorens eene beslissing ten deze te nemen, meen ik aan de commissie van bijstand eenige inlichting te moeten vragen, daar het mij tot hiertoe niet regt duidelijk is, van welken aard de rente is, die de korenmolenaars opbrengen. Hebben zij de molens gekocht, of waarop steunt die betaling van renten. Juist omdat het hier geldt renten van een grond, waarop molens staan, krijgt het eenigzins den schijn van windregt of van retributie voor concessie.

De **Voorzitter**: Naar ik meen steunt de titel van die renten op voorgeschoten geld, maar er zijn leden in deze vergadering, die dat punt welligt beter kunnen ophelderen, en bepaaldelijk de heer *Eyssell*.

De heer **Eyssell**: Voor zoo veel betreft den *Heerenmolen*, kan ik mededeelen, dat de rente stemt op een contract wegens voorgeschoten gelden, dat is ontegenzeggelijk. Ook ten aanzien van den *Haasmolen* is dit het geval, evenzeer als ten opzichte van nog een anderen korenmolen aan den Zuidwest-Binnensingel gelegen.

Daar het voorstel van den heer *de Charro* niet voldoende wordt ondersteund, zoo maakt het geen onderwerp van verdere behandeling uit.

Hierop wordt het praeadvys van Burgemeester en Wethouders met 30 stemmen tegen 1 *aangenomen*. — *Tegen*, de heer *de Charro*.

XXIII. Het voorstel van Burgemeester en Wethouders, tot onderhandsche verhuring van een lokaal tegen de Groote Kerk (zie *Bijblad*, pag. 190), wordt zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

XXIV. Alsnu komen in behandeling de voorstellen, door Burgemeester en Wethouders gedaan bij de ontwerp-Begrooting voor 1860, en bij de beantwoording der daarop in de afdeelingen gemaakte aanmerkingen, tot verhooging van onderscheidene jaarwedden, als:

1°. De jaarwedde van den onderarchitect. — Zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

2°. De jaarwedden van de opzigters *P. van Gelder* en *J. H. Loosen*. — Zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

30. De jaarwedden van den 1sten klerk *J. G. W. Bauer* en den 2den klerk *C. F. Schor*. — Zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

4. De toelagen aan de commissie van toezigt op het bouwen.

De heer **Soury**: Men heeft mij verzekerd, dat de werkzaamheden van die commissie boven verwachting zich vermenigvuldigen. Ik geloof dus, dat de thans voorgestelde verhooging niet voldoende zijn zal; daarom zou ik meenen, dat die verhooging nog met *f* 100 moest worden uitgebreid. Ik meen dus aan den heer Voorzitter te moeten vragen, of mijne informatie goed zijn en of niet veel meer kosteloze opnemingen en onderzoekingen plaats hebben dan men vooraf had kunnen vermoeden. Het is echter een feit, dat de werkzaamheden der commissie buiten alle verwachting toenemen.

De **Voorzitter**: Ik moet het volkomen bevestigen, dat de werkzaamheden der commissie zeer toenemen en dat zeer veel op hare schouders rust, b. v. het opnemen van schoorsteenen, privaten, het geven van rooijingen enz.

De heer **Soury**: Dan meen ik te moeten voorstellen, om de toelagen met nog *f* 100 te verhoogen en die op *f* 750 te brengen.

De heer **de Charro** ondersteunt dat voorstel, maar daar het geen meerdere ondersteuning erlangt, zoo maakt het geen punt van verdere behandeling uit.

Het voorstel van Burgemeester en Wethouders wordt daarop met algemeene stemmen *aangenomen*.

5. De jaarwedden van den afdeulings-commissaris en van den wijkknecht te Scheveningen. — Zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

6. Jaarwedden van den controleur der gemeente-belastingen. — Zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

7. Jaarwedden van den assistent-klerk ten kantore der belasting op het gemaal, enz., *J. Hoogveen*. — Zonder discussie met algemeene stemmen *aangenomen*.

8. De jaarwedden van een der commissarissen van politie.

De heer **Bervoets**: Bij het onderzoek in de sectien heb ik reeds voorgesteld, om hetzij geen, hetzij aan allen verhooging van tractement te verleenen. En de grond daarvan is, om te doen uitkomen, dat men alle reden van tevredenheid heeft over de drie commissarissen van politie, die allen met zoo veel ijver en naauwgezetheid hun pligt betrachten. Wordt nu het voorstel aangenomen om aan één meerdere bezoldiging te verstrekken, dan zou het in de oogen der burgerij kunnen schijnen, dat welligt een commissaris zijn pligt beter doet dan de anderen. En ik geloof, dat wij allen te veel overtuigd zijn, dat dit niet het geval is. Daarom wil ik allen op gelijken lijn plaatsen: verhooging voor allen of in het geheel geene. Het geldt hier minder het bedrag der nietige som van *f* 100; ik zou mij er mede kunnen vereenigen, al ware die som hooger. Ik ben er ook niet tegen, dat aan den heer *Blom* eenige verhooging worde toegekend, maar ik stel voor, om dit algemeen te maken, en zowel aan den hoofdcommissaris van politie als aan de beide anderen verhooging te verleenen. Uit het antwoord van Burgemeester en Wethouders, heb ik evenwel gezien, dat de heer *Behr* nog emolumenten te Scheveningen geniet. Als dat het geval is, dan zal dit misschien eene wijziging in mijn voorstel noodzakelijk maken. Maar dit daar gelaten, met het oog op de uitbreiding der politie, zullen zoowel de jongste als de hoofdcommissaris van politie meer werk verkrijgen. En nu zou ik voorstellen, om ook aan den heer *Waldeck*, als een bewijs van erkentelijkheid voor ruim 25jarige meer dan getrouwe dienst, mede eene verhooging toe te kennen. Als de heer *Behr* nog emolumenten geniet, dan bepaal ik mijn voorstel tot de heeren *Waldeck* en *Blom*.

De **Voorzitter**: Wat den heer *Behr* betreft, kan ik antwoorden, dat hij eenige emolumenten geniet krachtens een reglement op de reeders, stuurlieden en matrozen, gemaakt in 1820. Voor de opschrijving op ieder schip, mag hij declareren *f* 2, hetgeen jaarlijks bijna *f* 200 bedraagt.

De heer **Bervoets**: Ten gevolge dezer inlichtingen acht ik het niet onbillijk, dat aan den hoofdcommissaris van politie en aan den heer *Blom* ieder eene verhooging van *f* 100 worde verleend.

De heer **Soury**: Ik wenschte voor te stellen om de zaak te verdagen, ten einde te onderzoeken wat er is van de zaak der aanmontering te Scheveningen. Bij het nieuwe politie-reglement is alles geregeld wat daartoe betrekking heeft, althans wat de straffen betreft. Nu zou het mogelijk kunnen zijn, dat twijfel wierd geopperd, of dat vroeger reglement nog in eenig opzigt van kracht is. Ik opper geenszins eenigen twijfel, dat niet aan den commissaris van politie zoude toekomen, wat daarvoor van oudsher staat, en dat de gemeente niet zoude moeten zorgen, dat hij in het genot worde gehandhaafd, maar als het, gelijk ik meen, voortdurend behoort te blijven toegekend, dan behoort ook de zaak duidelijk geregeld te zijn, en ik geloof dus dat het noodig is, dat vóór men tot een besluit komt, dit punt door Burgemeester en Wethouders onderzocht worde, en deze, is 't noodig, zoodanige voordragt doe, dat de commissaris in zijn tractement of emolumenten, die er een deel van uitmaken, geene schade lijde.

De **Voorzitter**: Ik zou het betreuren, wanneer deze zaak heden niet werd afgedaan. De heeren weten, dat de begrooting vóór 1 November moet zijn ingediend. Het voornemen bestaat, om de begrooting Vrijdag te behandelen en af te doen en anders Zaterdag. Om nu voor dien tijd het reglement te onderzoeken, daartoe geloof ik dat de tijd te kort is.

Het voorstel van den heer *Bervoets* wordt niet voldoende ondersteund.

Dat van Burgemeester en Wethouders, in stemming gebragt, wordt *aangenomen* met 30 tegen 1 stem. — *Tegen*, de heer *Bervoets*.

XXV. Thans zijn aan de orde de beraadslagingen over het praeadvys op het request van de heeren *de Veer c. s.*, betreffende de inrigting der vleeschhal tot eene overdekte markt, in verband met het daartoe betrekkelijk adres van eenige vleeschhousers (zie *Bijblad*, blz. 100, 142 en 183).

De heer **Eyssell**: Ik zal mij verklaren tegen het praeadvys, niet omdat ik wensch den bestaanden stand van zaken ten opzichte der vleeschhal te behouden, maar omdat ik die niet onvoorwaardelijk afschaffen, en nog minder die wil hervormen in eene overdekte groenmarkt. Wat de vleeschhal betreft, ik ben niet voor het bestaan zoo als die nu is, maar ik meen, dat het wenschelijk is, om aan de gevestigde vleeschhousers de gelegenheid te geven, om op ééne gemeenschappelijke plaats hunne vleeschwinkels te hebben. Daarom inderdaad geloof ik, dat, al wordt er verandering gebragt in den tegenwoordigen stand van zaken, de hal nog zeer goed als emplacement voor vleeschwinkels is te behouden. Reeds daarom ben ik er tegen om de hal af te breken, maar al wilde ik de hal afgebroken zien, zoude ik het toch verkeerd vinden, juist op die plaats eene overdekte groenmarkt te bouwen; niet, dat ik geene overdekte groenmarkt verlang, maar ik wenschte die liever elders geplaatst te hebben. Bij de verschillende plannen in het rapport der Raadcommissie nopens de verbetering en verfraaijing der stad, wordt dan ook eene andere plaats opgenoemd als bij uitnemendheid geschikt, om daar eene overdekte markt te maken en bovendien zou, bij verwezenlijking van een of ander plan om het Buitenhof van de zuidzijde beter toegankelijk te maken, van zelve plaats worden gevonden, die meerdere ruimte aanbiedt. Ik weet wel, men dringt op dit plan aan, met het oog op de bestaande behoefte aan lokalen in het Raadhuis. Maar ik zie niet in, dat die behoefte tot aanbeveling strekt juist van dit plan. In de eerste plaats toch is dit geen reden om de vleeschhal weg te breken, maar daarenboven is er welligt een ander en beter middel om op eene eenvoudige wijze in die behoefte te voorzien, namelijk als de Raad zich mogt vereenigen met het heden ingediend voorstel, om niet langer van wege de gemeente te zorgen voor de lokalen der regterlijke collegien, die hier gevestigd zijn. Ik ben dus bepaald tegen de twee eerste punten van het praeadvys.

En wat het derde punt betreft, afgescheiden van mijne bedenkingen tegen de twee eerste punten, meen ik dat dit moet vervallen. Ik geloof, dat wanneer belangstellenden zich wenden tot den Raad of tot Burgemeester en Wethouders, om plannen voor te stellen in het algemeen belang, dat dan het beste antwoord is de aanneming dier plannen. En worden de aangegeven plannen niet aangenomen, dan zal de discussie over de zaak genoegzaam aantonen welk antwoord in den geest van den Raad ligt. Maar ik acht het niet raadzaam om in correspondentie te treden met hen, die niet in hun eigen of in eenig ander privaat belang, maar in het algemeen belang zich tot den Raad wenden. Afgescheiden dus van de twee eerste punten, geloof ik dat het in elk geval verkieslijk is niet te besluiten tot hetgeen sub § wordt voorgesteld.

De heer **Soury**: Bij hetgeen door den heer *Eyssell* is aangevoerd, wil ik nog wijzen op de onzekerheid, die er bestaat, wat er geschieden zal met de gebouwen ten dienste der justitie, en of die zullen blijven ten laste der gemeente. Men zou nu van de vleeschhal eene overdekte markt maken voor de groen- en fruitvrouwen, maar ik wensch dat er voor de gevestigde vleeschhousers gelegenheid blijve bestaan om op eene openbare plaats te verkoopen. Thans toch heeft het verkoopen van vleesch aan de huizen geen den minsten invloed gehad op de verlaging der prijzen. Daarentegen heeft de markt veel nut gesticht; men is daar zeker van goed vleesch te verkrijgen, waarvan men veel minder zeker is in de woningen van particulieren.

In ieder geval houde ik het voor ondoelmatig, om het bureau van den hoofdcommissaris van politie en het lokaal van het kantongereg, in de hoogte te brengen. De heeren die in de gelegenheid zijn de teregtzittingen na te gaan, weten wel wat een groot ongerief daaraan verbonden is. Daarenboven moet ik nog nopens het plan zelf opmerken, dat daarin nog lacunes zijn; er is toch niet gezorgd voor woning van een concierge, noodig voor behoorlijk toezigt enz. Ik juich zeer toe het denkbeeld van eene overdekte groenmarkt, maar ik wil daardoor niet aanleiding gegeven zien, dat andere handelaren in eetwaren ook van eene overdekte markt voor goed zouden worden verstoken, en juist die, welke sedert eeuwen dergelijke markt gehad hebben. Ik geef toe, dat de hal niet meer dienstig is voor de weinige slagers, maar men geve hun dan een ander lokaal. En ik zeg dit te meer, omdat, hoe weinig de hal nu ook opbrengt, de groen- en fruitmarkten, zelfs met eene betrekkelijk hooge belasting, toch nooit de kosten zullen goedmaken.

De **Voorzitter**: Er zijn hier twee vragen te beslissen: in de eerste plaats of de hal zal worden behouden of afgeschaf, en ten tweede of er eene overdekte groenmarkt zal zijn, ja of neen.

De heer **Soury**: Ik geloof, dat deze beide vragen samenhangen. Men zal nu de tegenwoordige personen de hal doen ontruimen, om voor anderen plaats te maken, maar ik wenschte, dat bij het besluit, tot inrigting van eene overdekte groenmarkt, ook aan de slagers de zekerheid werd gegeven, dat hun eene andere openbare plaats zal worden aangewezen, om hun vleesch te verkoopen. Wordt het eerste punt aangenomen, zoo als het nu wordt voorgesteld, dan zal er voortaan in het geheel geene gelegenheid meer zijn om op eene openbare overdekte plaats vleesch te verkoopen. Het hebben eener hal heeft ook dit nut, dat men de slagerijen op de buitencingels zal houden, terwijl men die thans overal moet dulden, hetgeen voor den gezondheidstoestand niet zeer wenschelijk is en aan de buurt in den regel overlast veroorzaakt.

De heer **van Gogh**: Meermalen is deze quaestie behandeld en altijd is het mijn gevoelen geweest dat het beter was een vleeschhal te hebben dan het verkoopen van vleesch aan de huizen. Ik kan dus volgaarne met het aangevoerde door den heer *Soury* instemmen.

De **Voorzitter**: Daar niemand meer het woord vraagt, zal ik thans in stemming brengen het eerste punt van het voorstel, namelijk om de vleeschhal en de daarop gegronde belasting met den 1sten Januarij 1860 op te heffen.

Dit voorstel wordt aangenomen met 20 tegen 11 stemmen.

Voor, de heeren: *Krayenhoff van de Leur, Bervoets, de Sonnaville, Camp, Wittert van Hoogland, de Charro, Kappeyne van de Coppello, Vollgraff, Guyot, de Witte van Citters, Collot d'Escury, Meijer, Hope Loudon, Maas Geesteranus, van der Kemp, van der Duyn, Smissaert, de Kempnaer, van der Heim en de Voorzitter.*

Tegen, de heeren: *de Pinto, Landry, Soury, Clant, Eyssell, van Gogh, Waldeck, Vaillant, Janssens, Schmolck en Hooft.*

De **Voorzitter**: Thans open ik de beraadslagingen over het tweede punt van het voorstel, namelijk de vervanging der vleeschhal door eene overdekte markt.

De heer **de Pinto**: Ik moet opmerken, dat door den heer *Eyssell* er zoo straks reeds op gewezen is, dat er door mij en andere raadsleden een voorstel is gedaan, om van gemeentewege niet meer te voorzien in de gebouwen voor de regterlijke collegien, en bepaaldelijk voor het kantongeregte, omdat wij gelooven dat dit uitsluitend is een Rijkslast. Als ik mij nu niet bedrieg, dan is in het voorstel van Burgemeester en Wethouders begrepen, om de hal ook in te rigten voor lokalen voor het Kantongeregte. Wanneer nu dat voorstel wordt aangenomen, dan wordt daardoor ons voorstel gepraejudiceerd. Het is daarom dat ik in overweging geef de behandeling van het tweede punt uit te stellen, tot dat de Raad ons voorstel zal kennen en daarover eene beslissing zal hebben genomen.

De heer **Eyssell**: Daargelaten hoe men over de zaak zelve denkt, geloof ik, dat het denkbeeld van den heer *de Pinto*, door de meerderheid verdient te worden omhelsd. Wij zullen toch na een niet al te lang tijdsverloop beraadslagen over de voorstellen der commissie, nopens de verbouwing en verfraaijing der stad. Nu geloof ik, dat dit punt niet zoo een overwegenden haast heeft, dat het *aute omnia* dient te worden behandeld. Ik geloof, dat men de discussien hierover zeer goed kan verschuiven tot dat ook de overige plannen van verbouwing en verfraaijing in beraadslaging zullen komen.

De **Voorzitter**: Als ik mij niet bedrieg, dan heeft de bouwcommissie zich niet ingelaten met de zaak van eene overdekte markt. Ik weet het echter niet zeker.

De heer **Eyssell**: Na gehoord te hebben een der leden van de commissie, moet ik erkennen dat ik mij vergist heb, maar dat ik toch blijf bij het denkbeeld van den heer *de Pinto*, vermits er geen overwegende redenen bestaan, om vóór alle andere plannen deze zaak af te doen.

De **Voorzitter**: Door thans over het voorstel van Burgemeester en Wethouders te beslissen, zal het voorstel van den heer *de Pinto c. s.* volstrekt niet gepraejudiceerd worden. Door die heeren toch is voorgesteld om geene lokalen voor het kantongeregte meer door de gemeente beschikbaar te stellen. Wordt dit aangenomen dan zullen die lokalen tot een ander einde bestemd worden, men zou bijv. de beide bureaux van de politie derwaarts kunnen overbrengen. Welk gebruik men nu later van de lokalen zal maken is eene zaak van uitvoering. Er is hier gebrek aan lokalen en het is van het hoogste belang, dat het Raadhuis woade uitgebreid en dat kan alleen verkregen worden door eene verplaatsing van het bureau van politie.

De heer **Kappeyne van de Coppello**: Ik geloof, dat er eenige dubbelzinnigheid bestaat omtrent het rapport der bouwcommissie. Die commissie heeft een dubbel voorstel gedaan. In het eene voorstel wordt voorgedragen het gansche blok huizen aan de eene zijde van het Halstraatje af te breken, om daar eene overdekte markt te maken. Nu heeft de commissie wel voorloopig nog slechts een kleiner plan voorgesteld, maar met het oog om later tot het groote plan te komen. Maakt men nu van de vleeschhal eene kleine overdekte markt en later van het Halstraatje eene groote overdekte markt, dan zal dat een ongelukkig geheel vormen. Daarom zou ik wel willen treden in het denkbeeld van den heer *Eyssell*, om deze zaak aan te houden tot de behandeling van het voorstel der bouwcommissie, tenzij ik de verzekering erlange, dat deze twee overdekte markten niets met elkaer gemeens hebben.

De **Voorzitter**: De bouwcommissie heeft teregt ingezien het groote bezwaar, dat er in gelegen is, om alle huizen tusschen het Buitenhof en de Groenmarkt weg te breken, en daarom heeft zij het tweede voorstel gedaan, vooral omdat zij maar al te goed heeft ingezien, dat wanneer men op het groote plan bleef staan, dit *ad calendas graecas* zou worden verschoven.

De heer **Soury**: Tot verduidelijking van den stand der zaken zal ik mededeelen, dat de heer *van der Waaijen Pieterszen* reeds een plan had opgemaakt, en dat dit door de bouwcommissie reeds was behandeld voor dat het adres van den heer *de Veer c. s.* was ingekomen. Door zich nu te bepalen tot de kleine overdekte markt, vereenigt de commissie zich met het vroeger plan van Burgemeester en Wethouders. Ik wensch hier nog bij te voegen de vraag, of het niet verkieslijker ware, om de boven-lokalen, in plaats van ze te bestemmen voor politie-bureaux, tot burgerwoningen in te rigten. Dan kan het voor de bouwing besteed kapitaal renten opleveren, hetgeen zeker is dat nooit het geval zal zijn met eene overdekte groen- en fruitmarkt. Daarom acht ik het wenschelijk het plan nog eens nader te herzien.

De **Voorzitter**: Dat alles is eene zaak van uitvoering. Waartoe de lokalen zullen bestemd worden, of zij zullen worden ingerigt tot een politiebureau of voor burgerwoningen, is eene later te beslissen vraag. De quaestie is thans: zal de thans afgeschafte vleeschhal worden ingerigt tot eene overdekte markt.

De heer **Janssens**: Zoo als nu het punt wordt geformuleerd, verschilt het eenigzins met het tweede punt van het gedrukte voorstel, namelijk: het plan voor de vervanging van het gebouw der vleeschhal door eene overdekte markt, *overeenkomstig het hierbij*

overgelegd ontwerp, vast te stellen. Dat ontwerp nu is te regt zamengesteld met een bepaald doel. De lokalen, daarbij aangewezen, zijn tot een bepaald gebruik bestemd. Vervalt die bestemming, dan zie ik niet in, waarom men het ontwerp zou ten uitvoer leggen. Ik begrijp evenmin waartoe het bouwen van lokalen, zonder bepaalde bestemming, lijden zou. Het is toch onmogelijk iets goeds te bouwen, wanneer men daarbij geen doel heeft en niet weet welk gebruik men er van zal maken. Daarom heb ik bezwaar aan het voorstel mijne stem te geven. Maar ik moet verklaren niet te weten, of wij nu beraadslagen over het voorstel van den heer *de Pinto*, dan wel over de zaak zelve.

De **Voorzitter**: Ik heb niet gehoord, dat de heer *de Pinto* een bepaald voorstel heeft gedaan, want dan had ik gevraagd of het werd ondersteund.

De heer **de Pinto**: Ik stel voor om de behandeling van het tweede punt uit te stellen tot de behandeling der plannen van de bouwcommissie.

Dit voorstel wordt voldoende ondersteund.

In stemming gebracht, wordt het aangenomen met 21 tegen 11 stemmen.

Voor, de heeren: *de Pinto, Krayenhoff van de Leur, Bervoets, Landry, Soury, Clant, Eyssell, van Gogh, Polak Daniels, Wittert van Hoogland, Waldeck, de Charro, Kappeyne van de Coppello, Vollgraff, Vaillant, Janssens, Meijer, Schmolck, van der Kemp, van der Duyn en Hooft.*

Tegen, de heeren: *de Sonnaville, Camp, Guyot, de Witte van Citters, Collot d'Escury, Hope Loudon, Maas Geesteranus, Smissaert, de Kempnaer, van der Heim en de Voorzitter.*

Mitsdien is besloten de behandeling der vraag, of de vleeschhal zal worden ingerigt tot eene overdekte markt, aan te houden tot de behandeling der plannen van de bouwcommissie.

De **Voorzitter**: Ik heb thans eene vraag te doen, namelijk, of Burgemeester en Wethouders worden belast met de uitvoering van het eerste punt. Ik vraag dit, omdat het onbepaald is wanneer het rapport der bouwcommissie in beraadslaging zal komen. Ingevolge ons reglement van orde worden, wanneer een voorstel in onderdeelen gesplitst is, eerst alle onderdeelen in stemming gebracht en dan het geheele voorstel. Daar nu slechts het eerste punt is aangenomen, vraag ik of door Burgemeester en Wethouders gevolg moet worden gegeven aan het eerste punt, ja of neen. Ik stel voor, dat Burgemeester en Wethouders gemagtigd worden, om uitvoering te geven aan het eerste punt.

Dit voorstel wordt aangenomen met 27 tegen 5 stemmen.

Tegen, de heeren: *Soury, van Gogh, Polak Daniels, Waldeck en Janssens.*

XXVI. De beraadslagingen worden thans geopend over het in de zitting van 6 September II., door Burgemeester en Wethouders ingediend voorstel, tot het sluiten eener geldleening (zie *Bijblad*, blz. 164.)

De heer **Kappeyne van de Coppello**: Mijnheer de Voorzitter, ik wenschte omtrent dit punt eene gelijke motie te doen als zoo even door den heer *de Pinto* met betrekking tot de overdekte markt is gedaan. Ik zou willen voorstellen, dat de beraadslagingen omtrent dit voorstel, eveneens werden verdaagd tot na de behandeling van de voorstellen, vervat in het rapport der zoogenaamde bouwcommissie en van Burgemeester en Wethouders tot demping van eenige grachten. Ik wil gaarne erkennen een natuurlijke vijand te zijn van het maken van schulden. Ik wil gaarne van de andere zijde erkennen, dat men in het bestuur zijner geldmiddelen evenmin bekrompen in het gebruik van zijn crediet als te kwistig behoort te zijn. Maar toch meen ik, dat wij ons, vóór wij tot het maken van schulden besluiten, ernstig behooren af te vragen, waarvoor die gelden zullen gebruikt worden, welke werken daarvoor zullen worden aangelegd. Het is de kennis dier werken, waarop ons oordeel behoort te stemen. En nu weet ik dat men de schuld wil aangaan vooreerst om schoollokalen op te rigten, maar dan moeten daarvoor toch eerst de terreinen zijn aangekocht en niemand van ons kan vooraf bepalen of de kosten dier lokalen werkelijk twee ton zullen bedragen, op welk bedrag zij in het voorstel zijn geraamd. Hetzelfde geldt voor het gasthuis, waaroentrent zelfs nog geene uitgewerkte plannen zijn opgemaakt. Alle verbeteringen vloeijen voort uit het algemeene voorstel van de bouwcommissie, en zullen eerst te gelijk met dat voorstel in behandeling worden genomen. Wanneer ik in het gewone leven eerst koop en dan de rekening vraag, zoo komt mij voor dat ook de gemeente zich vooraf behoort af te vragen wat zij wenscht te bouwen, welke verbeteringen zij wil aanbrengen, voor zij de middelen uitdenke om de kosten te dekken, die op dit oogenblik voor geene gezonde begrooting vatbaar zijn.

Ik weet het, men zal tegen mijne motie een bezwaar aanvoeren; men zal mij tegenwerpen dat er, zoo wij de leening thans niet aangaan, in 1860 niets beschikbaar zal zijn om de kosten van buitengewone werken te dekken. Maar daarvoor meen ik een hulpmiddel te kunnen aangeven. Men wil immers, behalve over f 700.000, die men voorstelt te leenen, beschikken over de inschrijving der Spaarkas, ten bedrage van f 200.000. Men neme dan dat kapitaal, zoodra men het nodig heeft, van de inschrijvingen, waarover men de vrije beschikking heeft, schrijve in de plaats daarvan het kapitaal der Spaarkas later bij, en voere het werk, dat men voor de Spaarkas wilde verrigten, uit een gelijk gedeelte der leening uit. Het blijkt immers, dat men voor 1860 niet meer nodig heeft, zelfs in het voorstel van Burgemeester en Wethouders dan die twee tonnen gouds, en er dus geen haast bij de zaak der leening is. Het is dus geraden, het voorstel tot het aangaan eener leening aan te houden tot wanneer wij geroepen zullen zijn over de plannen der bouwcommissie ons oordeel uit te brengen. En ik stel dit te meer voor, omdat ik vrees dat er

leden zullen zijn, die even als ik zich bezwaard zullen achten om aan het voorstel van Burgemeester en Wethouders, zoo het thans aan onze beslissing wordt onderworpen, hunne goedkeurende stem te schenken, en men daaraan de verkeerde uitlegging zou kunnen geven, dat zij het denkbeeld, van eene leening aan te gaan, onbepaald zouden verwerpen. Ten einde dus alles in zijn geheel te laten en niets te praëjudiciëren, waar wij inderdaad niet judiciëren kunnen, heb ik de eer voor te stellen ook de behandeling van dit voorstel te verdagen.

De Voorzitter: Wordt de motie van den heer *Kappeijne* ondersteund?

De motie wordt voldoende ondersteund.

De Voorzitter: Verlangt geen der leden over deze motie het woord, dan zij het mij vergund de gronden mede te deelen, waarom ik de aanneming daarvan zou betreuren. De zaak, thans in behandeling, is van gewichtigen aard, en door de discussie daarover te verdagen, zou zij niet bevoordeeld, maar benadeeld worden. De leden moeten niet uit het oog verliezen, dat nog in den loop van dit jaar de gemeente *f* 27.000 moet betalen voor nieuwe scholen, terwijl in de eerste maanden van 1860 wederom *f* 27.000 tot dat einde moeten worden besteed, dat is te zamen *f* 54.000. De leden moeten tevens bedenken, dat eenige maanden geleden tot de oprigting eener school voor 600 leerlingen is besloten, en dat deze zal worden aanbesteed, om die nog in 1860 in gebruik te kunnen nemen, en dat de termijnen tot betaling der aannemingssom in het begin van het volgende jaar insgelijks zullen vervallen. En nu vraag ik, als wij de zekerheid hebben, dat binnen eenige maanden, vóór 1 Februarij 1860, *f* 54.000 moeten worden uitgegeven, en bovendien eenige termijnen van de aannemingssom van de te bouwen school aan den Zwartenweg zullen betaald moeten worden, — of het niet van belang is dat wij reeds thans het principe uitmaken, of wij deze kosten zullen dekken door af- en overschrijving dan wel door het sluiten eener leening. En nu vraag ik of het systema van afschrijving op den duur, en waar ons zulke groote uitgaven wachten, niet als een gevaarlijk stelsel moet worden beschouwd. Ik acht het van het hoogste belang, dat de Raad thans uitmake wat de finantien der Gemeente vorderen, eene nieuwe afschrijving dan wel eene leening. Burgemeester en Wethouders hebben het laatste voorgesteld, omdat zij het niet raadzaam, niet verkiesselijk achten, dat het bedrag der afschrijvingen, die in den loop van dit jaar reeds tot *f* 123.200 is geklommen, binnen een half jaar tot anderhalve ton zou worden opgevoerd. Daarom zou het mij aangenaam zijn, dat thans de Raad zijn gevoelen uite over de vraag, wat in het belang der finantien op dit oogenblik de voorkeur verdient, het afschrijven van onze kapitalen dan wel het openen eener geldleening.

De heer Polak Daniels: Wanneer ik de motie van den heer *Kappeijne van de Coppello* wensch te ondersteunen, dan ontleen ik daarvoor een grond aan hetgeen door u, Mijnheer de Voorzitter, is gezegd. Als de Raad thans besluit het voorstel tot het uitschrijven eener geldleening te verdagen, dan geloof ik, dat de quaestie, die Burg. en Weth. wenschen uitgemaakt te zien, of het verkiesselijker is te leenen dan van het Grootboek af te schrijven, eigenlijk reeds beslist is. De Raad oordeelt dan juist, dat het voor het oogenblik niet raadzaam is eene leening aan te gaan. En nu laat zich de motie van den heer *Kappeijne* te meer aanprijzen, omdat de Voorzitter van niet meer dan *f* 54.000 heeft gesproken, terwijl in het voorstel van eene behoefte van *f* 200.000 wordt gewaagd. Wanneer dus blijkt, dat verreweg het grootste gedeelte der openbare werken, die men wensch aan te leggen, nog niet tot rijpheid is gekomen, en dat de Raad daarover nog zal behooren te beraadslagen en te beslissen, dat alzoo nog niet is vastgesteld, welke bestemming men wensch te geven aan de gelden, die tot dekking der uitgaven zullen gevorderd worden, — acht ik het beter, dat het plan tot het aangaan eener geldleening voorsnog verschoven en wederom het gevorderde kapitaal van het Grootboek worde afgeschreven. Ook daarom ondersteun ik gaarne de motie van den heer *Kappeijne*, omdat het mij voor eene geringe som altijd verkiesselijker toeschijnt tot het doen eener afschrijving van het Grootboek te besluiten, dan tot het openen eener geldleening. Tegenover het bezwaar, dat reeds in den loop van dit jaar de inschrijvingen met ruim *f* 120.000 nominaal zijn verminderd, stel ik gerustelijk de verwachting, dat, langs welken vorm dan ook, het veel grooter kapitaal der Spaarkas zal bijgeschreven worden.

De Voorzitter: Ik moet aanvangen met op te merken, dat het bedrag, dat gevorderd zal worden, zoo gering niet is. Burgemeester en Wethouders hebben het doelmatig geacht, de som, die zij noodig oordeelen, in serien te splitsen; thans vragen zij twee ton, maar iedere nieuwe serie zal op nieuw bij den Raad worden ter sprake gebracht. **De heer Polak Daniels** heeft gezegd, dat, wanneer de Raad thans de motie van den heer *Kappeijne van de Coppello* aanneemt, om het voorstel van Burgemeester en Wethouders tot het uitschrijven eener geldleening te verdagen, daaruit reeds kan worden afgeleid, wat de Raad verkiesselijker acht: te leenen dan af te schrijven, en dat dit principe dus eigenlijk niet behoeft te worden uitgemaakt. Maar ik keer de redenering om, en trek daaruit juist de tegenovergestelde gevolgtrekking. Indien de Raad thans het voorstel tot het openen eener geldleening verdaagt, dan heeft hij volstrekt niet beslist, dat de uitgaven, die spoedig voorziening zullen vorderen, door eene afschrijving zullen worden bestreden. Ik blijf dus bij mijn gevoelen, ik acht het van groot gewigt, dat de zaak thans *au fond* worde behandeld en de vraag worde uitgemaakt, wat in den gegeven stand van zaken verkiesselijker te achten is, tot het openen eener leening dan wel tot het doen van eene afschrijving te besluiten.

De heer Eysell: Ik blijf er bij, dat het voorstel van den heer *Kappeijne van de Coppello* door den Raad behoort te worden aangenomen. Het voorstel van Burgemeester en Wethouders, niettegenstaande de uitlegging, die daaraan thans gegeven wordt, strekt om

eene geldleening aan te gaan van zeven ton. Dat blijkt duidelijk uit blad. 164 van het *Bijblad*, waarin ik lees: «Op grond van een en ander hebben Burgemeester en Wethouders de eer den Gemeenteraad voor te stellen om te besluiten: dat, ter voorziening in de buitengewone uitgaven, welke gevorderd zullen worden voor de opgenoemde werken, eene aflosbare geldleening, ten bedrage van *f* 700.000, zal worden aangegaan.» Dat is dus: eene geldleening van *f* 700.000. Nu is daar wel bijgevoegd: «dat die geldleening zal worden aangegaan in drie serien, het bedrag door den Raad te bepalen, en dat het bedrag der eerste serie voor 1860 wordt vastgesteld op *f* 200.000.» Maar op den voorgrond staat de leening van 7 ton. Ik moet ook nog opmerken, dat van het bedrag van *f* 54.000, dat door den Voorzitter zoo straks is opgegeven, de eerste *f* 27.000 nog behoort tot de dienst van 1859, en dat onder de in het voorstel opgenoemde werken, welke men uit de in 1860 uit te geven eerste serie wil bestrijden, ook behoort de vervanging der hal door eene overdekte groenmarkt, een werk waaromtrent nu nog niets beslist is. Ik geloof, dat dit als een argument te meer kan gelden voor de wenschelijkheid, om de behandeling dezer zaak te verschniven tot dat men zal hebben besloten, *wat* er behoort te worden gedaan *en binnen welken tijd*.

De heer Kappeijne van de Coppello: Ik wenschte mijn voorstel nog eenigzins op te helderen. Het mag een zeer schoone economische thesis zijn, of het beter zij af te schrijven dan te leenen. Maar het behandelen van deze wetenschappelijke thesis ligt niet in onze roeping op deze plaats. De beslissing door ons op dergelijke vraag te geven hangt van allerlei practische omstandigheden af, van het bedrag onzer bezitting, van het bedrag der leening, van het bedrag der renten die wij betalen moeten, vooral ook van de hoogte der fondsen die wij verkoopen kunnen. Die vraag kan dus de Raad niet op algemeene gronden en in beginsel nitmaken. Ook ligt in mijn voorstel hoegenaamd geen beslissing der zaak. Ik ben van de veronderstelling uitgegaan, en deze is nog niet wederlegd, dat in 1860 niet meer dan twee ton zullen gevorderd worden, en dus de mogelijkheid bestaat, dat in dat jaar twee ton zullen worden te gelde gemaakt, welke ook Burgemeester en Wethouders altoos door te gelde maken van inschrijvingen willen vinden. Mijn doel is alleen, dat de Raad niet besluite tot het aangaan eener leening, zoo lang hem het bedrag zelf, waarvoor die leening zou worden aangegaan, onbekend is, en zoo lang hij niet weet in welke behoeften die gelden zullen voorzien. Ik wensch de zaak in haar geheel te laten, maar in het minst niet, dat hier over eene algemeene staathuishoudkundige thesis worde beslist.

De Voorzitter: Ik weet zeer goed, dat wij hier niet over eene staathuishoudkundige thesis behooren te beslissen, maar ik neem juist op hetgeen door den heer *Kappeijne van de Coppello* gezegd is, dat alles van practische omstandigheden afhangt. Die practische omstandigheden zijn hier aanwezig. Geen beter oogenblik kon er gevonden worden om de quaestie te beslissen, nu de begrooting aan den Raad is ingediend, aanmerkingen gemaakt en beantwoord zijn, nu den Raad de finantien der Gemeente in al haren omvang volledig bekend zijn. Nu is het zeker waar, dat voor 1860 niet meer dan twee ton noodig zullen zijn, maar zal men die wederom door af- en overschrijving moeten verkrijgen? Wat zal van al die af- en overschrijving het noodwendig gevolg zijn? Er zal ten slotte geen kapitaal hoegenaamd meer overig zijn. Men bewere niet, dat het gevaarlijk is eene leening aan te gaan. Nog heden morgen, oude stukken doorlopende, is het mij gebleken, dat in het jaar 1827 tot eene leening van *f* 400.000 werd besloten, terwijl de renten der in het Grootboek ingeschreven kapitalen ruim *f* 11.950 beliepen. Destijds was men van oordeel, dat het beter was eene leening te sluiten, dan de kapitalen van het Grootboek te verkoopen. En wat was daarvan het gelukkig gevolg? Dat de leening werd afgelost en de kapitalen behouden werden.

De heer Janssens: Slechts eene opmerking, Mijnheer de Voorzitter, ter ondersteuning van het voorstel van den heer *Kappeijne van de Coppello*. Ik geloof niet, dat de quaestie, thans aan onze beraadslagingen onderworpen, zoo blootweg, en zonder op de omstandigheden waaronder zij zich voordoet te letten, als eene afgetrokken stelling kan worden uitgemaakt, en ik ontleen daarvoor een argument aan de tweede alinea van art. 136 der Gemeentewet, waarbij uitdrukkelijk is geschreven, dat elk besluit tot het doen eener geldleening de middelen behoort aan te wijzen, waaruit de renten en aflossing der leening zullen worden gevonden. Nu in het voorstel van Burgemeester en Wethouders niets is medegedeeld over de middelen ter dekking der renten en aflossing, kan de Raad mijns inziens voor alsnog bezwaarlijk tot het aangaan der geldleening besluiten.

De Voorzitter: Ik moet nogmaals doen opmerken, dat Burgemeester en Wethouders thans alleen het principe willen zien uitgemaakt, of de Raad voor de uitgave van 1860 en volgende uitgaven tot het openen eener geldleening dan wel tot vernieuwde afschrijvingen geneigd is. Later zullen dan Burgemeester en Wethouders een meer gedetailleerd voorstel aanbieden, betrekkelijk de leening der eerste serie. — **De heer Janssens** heeft naar de middelen gezocht waaruit de renten en aflossing zullen gevonden worden. Ik verwijz hem daartoe naar de begrooting; alle inkomsten zullen daarvoor verbonden zijn. **De heer van der Heim** heeft in zijne nota gezegd, dat de begrooting thans bevatte het normaal cijfer der inkomsten; zulks moet door mij worden ontkend, want, wanneer ik zie dat in de eerste negen maanden van dit jaar de indirecte belastingen *f* 20.000 meer hebben opgebracht dan in 1858, dan geloof ik gerust te kunnen volhouden, dat de begrooting het normaal cijfer der inkomsten niet bevat en dat de middelen, ter verkrijging der renten en aflossing der leening, ruimschoots voorhanden zijn zullen.

De heer van der Heim: Toen door den heer *Kappeijne van de Coppello* het voorstel werd gedaan tot verdaging, heb ik dit eerst betreurd. Na den loop, dien de discussien echter genomen hebben, heb ik bespeurd, dat een uitstel veel voordeel kan opleveren en wil

ik mij dan ook gaarne voegen bij hen, die tot dusverre zich voor dat voorstel hebben verklaard. Als de behandeling dezer zaak toch wordt uitgesteld, dan zal de mogelijkheid bestaan, om haar nogmaals van alle kanten te overwegen, en ook, naar aanleiding van hetgeen heden is besproken, 1°. na te gaan, of eene leening op dit oogenblik al dan niet noodig is te achten en, zoo ja, tot welk bedrag zij dan behoort te worden aangegaan; en 2°. aan het gemeentebestuur de gelegenheid te geven tot beoordeeling van de uitgaven voor de verschillende werken, die noodig zijn. Nu ik door den Voorzitter als het ware ben geïnterpelleerd, moet ik bekennen, dat het voorname doel mijner aan de leden medegedeelde nota, dit was, dat ik eenige cijfers tot antwoord op mijne berekeningen zou bekomen. Ik heb van Burgemeester en Wethouders wel eenig antwoord ontvangen, waarvoor ik hun dankbaar ben, maar dat was niet het antwoord, dat door mij werd verlangd. Nu ik het denkbeeld van Burg. en Weth. vernomen heb, om vooraf het principe uit te maken, waarvan de Raad zal uitgaan bij het bekostigen der verschillende werken, die aanmerkelijke uitgaven zullen vorderen, nu mag ik niet ontkennen, dat er in het uitstel ook dat voordeel gelegen is, dat ik van het gemeentebestuur althans eenige nadere inlichting kan verwachten. Want hoewel over het verschil, dat tusschen mij en het gemeentebestuur over die bekostiging der groote werken bestaat, geen afdoend antwoord door mij werd ontvangen, is mij nogtans bij nader onderzoek gebleken, dat mijne cijfers zoo onjuist niet waren. Daar bijv. het bouwen van schoollocalen eene specialiteit kan genoemd worden, zou ik o. a. in overweging willen geven of het niet verkiesselijker ware voor het best geoordeelde en goedkoopste plan tot oprigting van zoodanige localen eene prijsvraag uit te schrijven.

Met den heer *Janssens* verwonder ik mij, dat het voorstel is ingediend zonder aanwijzing der middelen waaruit rente en aflossing zullen bestreden worden en heb ik met leedwezen gehoord, dat die middelen later zullen worden medegedeeld, alsof wij tot eene leening kunnen toestemmen zonder die middelen te kennen. Ook ik geloof, dat wij behooren te weten, waarvoor wij die gelden zullen bestemmen, alvorens wij beraadslagen over de vraag, hoe wij die uitgaven zullen dekken, of wij eene leening zullen uitschrijven. Maar ik twijfel er niet aan, of tot dit laatste zal men niet behoeven over te gaan. Wel is waar, het geld leenen is de gemakkelijkste weg, maar ik acht het onze plicht eerst alle krachten in te spannen, des noods gewone uitgaven te besnoeien, om nuttige werken uit gewone inkomsten te dekken, al duurt de uitvoering dan ook eenige jaren langer, liever dan schulden maken, en het nu voorgestelde uitstel moge dan benuttigd worden, om alle hulpmiddelen op te sporen, die in staat kunnen stellen werken uit te voeren en toch niet te leenen. Na enkele jaren zal men het groote voordeel inzien. Bovendien, hoe men het wende, welke zekerheid heeft men voor de dekking der kosten van leening? Alleen de kans eener vermeerderde opbrengst. En als er duurtte ontstaat, of achteruitgang in welvaart? De Voorzitter heeft ons straks medegedeeld, dat de opbrengst der indirecte belastingen, gedurende de negen eerste maanden van dit jaar, alleen reeds f 20,000 meer heeft bedragen dan in 1858. Zoo dus deze vermeerdering ook in de volgende maanden evenzeer blijft voortduren, en ook in 1860, dan heeft men voor 1860 een batig slot te verwachten uit die opbrengst van f 26,000, maar ik zoek naar vermeerderde opbrengst à f 38,000 tot f 41,000, die de leening kosten zal. Vergeten wij niet, dat het hier de finantien van anderen zijn, die ons zijn toevertrouwd, en dat wij dan ook niet te spoedig schulden behooren aan te gaan, zoo wij op eene andere wijze in de uitgaven kunnen voorzien. Op deze gronden geloof ik, dat het van eenig belang is, dat de zaak nogmaals worde overwogen en dat rijpelijk over de vraag worde nagedacht of eene leening in der daad wel geheel noodig is te achten, en of het niet mogelijk is dat men, door inspanning van alle krachten, en door bezuiniging gedurende een tijd van zes à zeven jaren, op veel eenvoudiger en voordeelijker wijze verkrijge waarvoor men thans eene leening wenscht aan te gaan. Ik zal om deze redenen voor de motie stemmen.

Thans wordt in stemming gebracht het voorstel van den heer *Kappijne van de Coppello*, om de beraadslaging over dit onderwerp te verdagen tot na de beslissing over de verschillende plannen der bouwcommissie.

Dit voorstel wordt aangenomen met 26 tegen 6 stemmen.

Tegen, de heeren: de *Sonnville*, *Camp*, *Guyot*, de *Witte van Citters*, *Collot d'Escury* en de Voorzitter.

Hiermede zijn de aan de orde gestelde onderwerpen afgelopen.

XXVII. De heer *Janssens*: In de voorlaatste vergadering is ingekomen een adres der algemeene Armenvergadering. Dat adres is in het *Bijblad* opgenomen. Maar bij dat adres behoorden twee bijlagen, die niet in het *Bijblad* zijn opgenomen. Ik geloof, dat de vergadering er prijs op zal stellen, om ook deze stukken gedrukt te hebben.

De Voorzitter: Die bijlagen maken eene geheele verhandeling uit. Het zou eene brochure worden. Ik geloof, dat het beter is, dat ze voor de leden ter lezing blijven liggen.

De heer *Janssens*: Het is toch eene belangrijke quaestie.

De Voorzitter: Het is waar, maar ieder lid kan ze toch lezen.

De heer *Eysell*: Het is mogelijk, dat ieder lid ze kan lezen, maar het is zeker, dat niemand het doen zal.

De Voorzitter: Ik stel dan voor om, even als dit vroeger met een ander stuk geschied is, van die bijlagen een paar afschriften ter secretarie te laten maken en die bij de leden te doen circuleren.

Dit voorstel wordt bij acclamatie goedgekeurd.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten.

Zeven en twintigste Zitting.

ZITTING van Vrijdag, den 28 October 1859.

(Geopend ten 1 ure.)

I. Resolutie van Ged. Staten van Zuidholland, houdende goedkeuring van de begrooting der dienstdoende schutterij voor 1860. — II. Praeadvys van Burgemeester en Wethouders op het adres van den heer *C. Soetens*, betreffende den aanleg eener railroute naar Scheveningen. — III. Voorstel van Burgemeester en Wethouders, om het onderhoud der brandspuiten enz. op nieuw voor den tijd van drie jaren, ingaande 1 Januarij 1860, te gunnen aan de aannemers *W. Slotboom en Zoon*. — IV. Voorstel tot uitgifte van grond op erfpacht aan den heer *P. H. Vermeer*. — V. Voorstel van Burgemeester en Wethouders, strekkende om de straat der Slijkpoort aan Wijd en Zijd op de Haven, voor de gemeente in eigendom en onderhoud over te nemen. — VI. Voorstel tot verhuring van den kelder onder het huis op het Kerkplein. — VII. Voordragt van Burgemeester en Wethouders ter benoeming van een hulponderwijzer van de 4de klasse bij de gemeenteschool te Scheveningen. — VIII. Adres van *P. Schroot* en dertien andere eigenaren en bewoners van panden gelegen aan den Nieuwen Uitleg, het Smidswater en omtrek, houdende verzoek, dat het Smidswater niet worde gedempt. — IX. Tweede adres van eenige eigenaars of bewoners van panden gelegen of uitkomende op het Smidswater of den Nieuwen Uitleg, houdende bezwaren tegen het dempen van den Nieuwen Uitleg. — X. Gelijk adres van de erfgenamen van *Jhr. A. Suasso da Costa* en *B. Lopes Suasso*, te Amsterdam. — XI. Na beraadslaging aangenomen het voorstel van Burgemeester en Wethouders, tot toekenning van subsidie aan de Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen. — XII. Aanneming zonder discussie van het in de zitting van den 25 October 1859 ingediend voorstel van Burgemeester en Wethouders, betreffende het verzoek van Mevrouw de weduwe *T. Polak Daniels*. — XIII. Rapport der commissie, belast met het onderzoek der begrootingen van gesubsidieerde instellingen van weldadigheid voor 1860. Dat rapport aangenomen en dien ten gevolge de begrootingen goedgekeurd, met uitzondering van die der Armeninrigting. Raadsbesluit tot vaststelling der subsidien, welke in 1860 van wege de Gemeente aan die instellingen, met uitzondering van de Armeninrigting, zullen worden toegekend. — XIV. Beraadslaging en aanneming van het ontwerp der Gemeente-begrooting voor den jaer 1860.

Voorzitter, de heer Burgemeester *Jhr. Mr. F. G. A. Gevers Deynoot*.

Er zijn met den Voorzitter 35 leden tegenwoordig, zoodat de Raad voltallig is. In den aanvang zijn er 25 leden aanwezig.

De notulen van het verhandelde in de zitting van Dingsdag, den 25 October jl., worden gelezen en goedgekeurd.

I. Is ingekomen eene resolutie van Gedeputeerde Staten van Zuidholland van 18 October 1859, n°. 30, houdende goedkeuring van de begrooting der dienstdoende schutterij voor 1860.

Aangenomen voor kennisgeving.

II. Burgemeester en Wethouders brengen het volgende praeadvys uit:

• Gelijk in de zitting van den Gemeenteraad, van 4 October jl. (zie *Bijblad*, pag. 183), werd medegedeeld, heeft de heer *C. Soetens* zich andermaal tot dat collegie gewend, ten einde concessie te erlangen tot daargestelling van eene railroute voor rijtuigen door paarden getrokken, langs den ouden straatweg van 's Gravenhage naar Scheveningen, en zulks, blijkens overgelegde schetsteekening, met aanwending van gezonken spoor, en dus van eene andere soort van rails, dan vroeger door hem was voorgesteld en waarvan eene proeve is geleverd.

• In dit request wordt het navolgende aangevoerd:

• Er liggen tusschen Parijs en Versailles twee stoomspoorwegen (linker- en rechteroever der Seine), en deze beletten niet, dat het daar tusschen beiden in den publieken weg liggend paardenspoor steeds zeer druk bezocht wordt.

• Vóór 1820 vond men tusschen die twee steden geen ander middel van vervoer dan de zoogenaamde *concons*, waarmede onze snorwagens, thans 40 jaren later, nog eene sprekende overeenkomst hebben.

• De vele treurige teleurstellingen, sedert een jaar bij de behandeling dezer zaak ondervonden, hebben den ondergeteekende niet afschrikt zijne pogingen, om aan de Residentie, de eer van het tegenwoordige Nederland, een waardiger middel van vervoer en

• verkeer te bezorgen, en niets onbeproefd te laten, wat leiden kan om haar in het bezit te stellen eener permanente geregelde fatsoenlijke en goedkope dienst tusschen het middelpunt der stad en het zoo druk bezochte strand.

• Hij is, ~~er in gedagde des vorm, zijner rails, blijkens bijgaande schets, zoodanig te wijzigen, dat, met behoud van zijn systeem, dezelve als een gezonken spoor, doch met de helft minder gaping dan het zoogenaamde Amerikaanse spoor, dat de straten van het volkrijke New-York, in verschillende rigtingen, doorloopt, gelijks de bestrating kunnen gelegd worden, om straten en straatwegen in alle rigtingen te kunnen doorkruisen, zonder dat ooit eene ge-gronde aanmerking te vreezen zij; terwijl het veel minder zichtbaar is, dan het paardenspoor van de Place de la Concorde, dat in den zoo druk bereden publieken weg langs de Champs Elysees te Parijs is gelegd en waar de Keizerlijke stoet (equipages en gardes te paard) dagelijks passeert.~~

• Immers een onbeduidend groefje van 15 strepen breed en diep, zoo als de schets (natuurgrootte) van rail en wielband duidelijk aangeeft, kan noch aan de rijtuigen, noch aan de paarden den schijn van hinder veroorzaken, (terwijl de dienstwagens, die op een met den grondslag gelijkliggend spoor loopen, zelfs met een wiel buiten de bestrating (zie bijgaande schets), veel minder plaats behoeven ten minder aanleiding tot botsing kunnen geven dan gewone equipages, die vrij en onbedwongen den publieken weg berijden.

• Bij eene nauwgezette opmetsing is het den ondergetoekende gebleken, dat in de Parkstraat en het Park overal drie rijtuigen zich te gelijk kunnen kruisen, en dat van den uitgang des Parks, langs den Bazar van den heer Boer, tot aan de Gereformeerde Kerk te Scheveningen, de breedste gedeelten des straatwegs ook passage aan drie naast elkander rijdende wagens kunnen geven, terwijl op het allersmalste gedeelte des straatwegs, naast de op den kant geplaatste railroute, nog meer dan genoegzame ruimte overblijft, om met de breedst geladen Scheveningsche vrachtwagens, de over het spoor loopende dienstwagens onbedwongen voorbij te rijden.

• Alsoo, en dit staat vast:

• a. De railroute verbreedt den straatweg en veroorzaakt geen de minste stoornis aan de gewone voertuigen, die langs den weg loopen.

• b. De wagens der railroute, zoo laag gebouwd dat zij geen gewoon rijtuig domineren, hinderen in geen opzicht op den drukst bezochten weg.

• De ondergetoekende, na alles te hebben voorzien, gewikt en gewogen, neemt alzoo bij deze de meest bescheidene vrijheid, zich op nieuw aan den Gemeenteraad te wenden, met beleefd verzoek, dat het U Edel Achtb. moge behagen hem concessie te verleen voor eenen onbepaalden tijd tot het leggen en, voor het meeste gerijf en genoegen der inwoners, exploiteren eener railroute, met gezonken spoor, overeenkomstig bijliggende schets gewijzigd, gaande van uit een hem nader aan te wijzen punt der Parkstraat, over de in aanbouw zijnde brug, door het Park, voorbij den Bazar van den heer Boer, door eene der twee openingen van het toliek, en zoo, langs de linker- of rechterzijde des straatwegs (dat is in den kant der bestrating) tot aan de Gereformeerde Kerk te Scheveningen nabij het strand, met een klein draag- en verplaatsbaar houten bureau aan elk der twee uiteinden en in het midden der lijn, dus drie, op nadere aanwijzing van het bestuur te plaatsen.

• Deze concessie wordt aangevraagd onder de navolgende hoofdvorwaarden:

• 1°. Dat alle de aan de onderneming vreemde rijtuigen vrij en onbelemmerd, op of over de railroute zullen kunnen rijden, even als of de rail niet bestonden, doch steeds door de dienstwagens, die niet kunnen en ook niet mogen deraileren, zullen moeten uithalen.

• 2°. Dat de wagens der onderneming, door de straat binnen Scheveningen, steeds stapvoets zullen rijden tusschen het Hagsche Koffijhuis en het strand bij de Kerk.

• 3°. Dat er voor alle de rijtuigen der onderneming steeds het gewone tolgeld zal betaald worden.

• 4°. Dat de railroute van de Kerk tot het Stedelijk Badhuis zal worden doorgelegd, zoodra zulks van wege de Regering zal worden verlangd, hetzij over den bestaanden straatweg, of over een door het gemeentebestuur te leveren terrein langs dien weg.

• 5°. En eindelijk, dat wanneer, door deze of gene niet te voorzien omstandigheid, de onderneming mogt komen te vervallen, alle de voorhanden zijnde eigendommen, zoo als paarden, rijtuigen, materialen enz. zullen dienen tot waarborg, dat de concessionaris straat en straatweg in den primitieven berijbaren staat zal terugleveren.

• De commissie van bijstand voor de plaatselijke werken en eigendommen, hieromtrent geraadpleegd, acht het onderwerpelijk verzoek voor iawilliging vatbaar, zoo als blijkt uit haar rapport van 24 October 1859, nr. 553, waarbij tevens de voorwaarden worden opgegeven, welke, volgens haar gevoelen, aan eene eventuele concessie zouden behooren te worden verbonden. Inzende dit rapport als volgt:

• De nadere aanvraag van den heer C. Soetens, om concessie voor eene railroute voor rijtuigen, door paarden getrokken, van 's Gravenhage naar Scheveningen, met de daarbij behorende schetsen, U Edel Achtb. hiertbij terugzendende, heeft de commissie deeer, U Edel Achtb. te rapporteren, dat, naar hare meening, eene railroute met gezonken spoor, waarvan de openingen slechts eene breedte van 15 strepen hebben, geen bezwaar hoegenaamd kan opleveren voor de gewone passage, omdat en rijtuigen en paarden ten allen tijde dat spoor zonder gevaar kunnen overrijden en de weg daardoor niet in het minst benadeeld wordt.

• Aangezien deze aanvraag nu wegneemt de bedenking tegen de eerst behandelde concessie, welke den nieuwen weg naar het Badhuis op het oog had, en eveneens die tegen in de tweede plaats gevraagde concessie, welke de paardrijderslaan bedoelde, heeft de commissie reden te gelooven, dat dit nader verzoek van den heer Soetens, bij den Gemeenteraad meer ondersteuning zal vinden, dan zijne vorige aanvragen, en zij mag op die gronden U Edel Achtb. voorstellen, om den Raad te praesviseren, den adressant de verzochte concessie voor eene boven-omschreven railroute van 's Gravenhage naar Scheveningen met gezonken spoor, volgens het aangelegde plan, te verleen.

• De voorwaarden waarop de concessie, naar het oordeel der commissie, kan verleend worden, zijn nagenoeg dezelfde als die, welke omschreven en toegelicht worden bij uw praeadvies, in de zitting van den Gemeenteraad van den 29 Maart 1859 uitgebragt (zie Bijblad pag. 36 en 57). De veranderde omstandigheden, in aanmerking nemende, is het evenwel noodig, die voorwaarden daarmede in verband te wijzigen, en de commissie geeft zich de eer, te derhalve hier in ontwerp te laten volgen:

Art. 1. De railroute, aanvangende op een nader aan te wijzen punt in de Parkstraat, zal loopen over de nieuwe brug en door het Willemspark naar de Zeestraat en van daar aan de noord-oostelijke zijde van die straat en van den straatweg door de Nieuwstraat en Keizerstraat te Scheveningen, tot aan de Kerk der Ned. Hervormde gemeente aldaar.

Art. 2. Het leggen der sporen moet geschieden onder het toezigt der daarmede te belaste gemeente-ambtenaren.

Art. 3. Zoodra de Raad zulks verlangt, is de concessionaris verplicht, de railroute te verlengen tot aan de gemeente-badinrigting te Scheveningen, langs zoodanigen weg als hem zal worden voorgeschreven.

Art. 4. Aan de beide uiteinden der railroute en op halfweg Scheveningen, is het den concessionaris vergund op gemeentegrond houten bureaux te stellen, waarvan de tekening en plaatsing door Burgemeester en Wethouders moeten worden goedgekeurd en aangewezen.

Art. 5. De concessionaris verbindt zich, gedurende het Badsaizoen, dagelijks minstens veertien rijtuigen heen en evenveel terug te doen loopen, en buiten het Badsaizoen minstens zes rijtuigen heen en zes terug.

Art. 6. De concessie wordt verleend voor den tijd van acht achtereenvolgende jaren, ingaande den 1 Junij 1860 en eindigende den laatsten Mei 1868.

Art. 7. De rijtuigen en het verder materieel tot de dienst behorende, moeten, door daartoe door het Gemeentebestuur aan te wijzen personen, vooraf goedgekeurd worden.

Maandelijks zal daarover bovendien door die personen eene inspectie worden gehouden.

Alleen het goedgekeurde materieel mag door den concessionaris voor de dienst worden gebezigd.

Art. 8. De prijzen der vrachten zijn:

1ste klasse (binnen) 25 cents, en

2de klasse (binnen) 12½ cents.

Art. 9. Van het begin der Nieuwstraat tot aan de Kerk te Scheveningen moeten de wagens altijd stapvoets rijden.

Art. 10. Voor al de rijtuigen der onderneming is het gewoon tolgeld verschuldigd.

Art. 11. De noodige politie-verordeningen zullen den goeden gang der dienst tegevoer het publiek verzekeren en den concessionaris te gelijkertijd vrijwaren voor bemoeijelijking in de uitoefening zijner concessie.

Art. 12. Bijaldien de concessionaris de dienst niet den 1 Junij 1860 aangevangen heeft, of haar na den aanvang langer dan eene maand heeft laten stilstaan, is de concessie van rechtswege vervallen.

Art. 13. Eveneens is zij vervallen, zoodra de concessionaris in gebreke blijft aan eene of meer dezer bepalingen te voldoen.

Art. 14. De concessionaris stelt, ter verzekering van de rigtige nakoming dezer voorwaarden, als ter goedmaking van de kosten, uit het ophouden of vervallen der concessie voor de gemeente voortvloeiende, eene cautie van f 1000, hetzij bij wijze van personen borgtogt, hetzij door het deponeren ten kantore van den gemeentevontvanger van effecten tot genoemde waarde.

De commissie van bijstand voor de plaatselijke werken en eigendommen,

F. G. A. GEVERS DEYNOOT,

Voorzitter.

K. VAN DER HEUVEL,

Secretaris.

• Burgemeester en Wethouders hebben, na rijpe overweging der zaak, zich evenwel met de zienswijze der commissie van bijstand niet kunnen vereenigen, en zulks uit hoofde zij het onraadzaam achten eene concessie te verleen, ten gevolge waarvan de zoo druk bezochte oude Scheveningsche straatweg zou worden bereden met voertuigen, die voor andere rijtuigen niet kunnen uitwijken, waaruit, naar hun gevoelen, ongelukken zouden kunnen voortvloeijen, weshalve zij zich verplicht vinden, den Gemeenteraad tot afwijzing van het onderwerpe-lijk verzoek te adviseren.

Ter lezing nedergelegd.

III. Burgemeester en Wethouders doen het volgend voorstel:

• Door de aannemers van het onderhoud der gemeentebandsputten en brandblusch-gereedschappen W. Slotboom en Zoon, is bij behoorlijk request verzoekt, dat dit onderhoud na expiratie van het thans bestaande contract, op 31 December eerstk., alsdan

onder gelijke voorwaarden op nieuw aan han moge worden opgedragen.

Naar het gevoelen der commissie van bijstand voor plaatselijke werken en eigendommen, is het onderhoud der brandspuiten een werk van vertrouwen, en hebben de tegenwoordige aannemers, ook volgens getuigenis van het bestuur der brandweer, zich steeds op zeer voldoende wijze van hunne verplichtingen gekweten, weshalve het allezins wenschelijk schijnt, dat dit onderhoud bij voortdurend aan hen opgedragen blijve, vooral ook uit aanmerking, dat de prijs van f 1200 'sjaars voor al de daaraan verbondene werkzaamheden, wanneer die naar behooren verrigt worden, niet te hoog is.

Op grond hiervan, en in overeenstemming met het advies der genoemde commissie, vermeenen Burgemeester en Wethouders aan den Raad te moeten voorstellen, om het onderhoud der brandspuiten en brandblusch-gereedschappen op nieuw voor den tijd van drie jaren, ingaande den 1 Januarij 1860, aan de heeren *W. Sletboom* en *Zoon* te gunnen, voor den gewonen prijs van f 1200 'sjaars.

Ter lezing nedergelegd.

IV. Burgemeester en Wethouders doen nog het volgend voorstel:

Door den bouwman *P. H. Vermeer*, eigenaar van het perceel n°. 43, aan den Zuidwest-Binnensingel, is bij behoorlijk request een aanzoek gedaan, om van den vóór dat pand gelegen Gemeentegrond, zooveel op erfpacht te bekomen, als noodig zijn zal om hetzelfde te doen vooruitspringen en in gelijke rooijing te brengen met het aangrenzend gebouw van de *Erven Randwijk*.

Vermits tegen de inwilliging van dit verzoek, ook volgens het gevoelen der commissie van bijstand voor de plaatselijke werken en eigendommen, geen bedenking bestaat, wordt door Burgemeester en Wethouders, in overeenstemming met het advies der commissie, aan den Raad voorgesteld:

1. Op grond van art. 230 der Gemeentewet, te verklaren, dat een strook gronds, groot 27 vierkante ellen, gelegen aan den Zuidwest-Binnensingel, vóór het pand n°. 43, voor de openbare dienst niet meer bestemd zal wezen, en

2. De bedoelde strook gronds daarvan aan den adressant op erfpacht af te staan, tegen betaling van f 2.70 'sjaars.

Ter lezing nedergelegd.

V. Nog doen Burgemeester en Wethouders het volgend voorstel:

Door de gezamenlijke eigenaren van de zogenaamde *Slykpoort* aan *Wyd en Zyd*, op de Haven, is bij behoorlijk request aan Burgemeester en Wethouders mededeeling gedaan, dat zij bereid zijn die straat aan de gemeente in eigendom en onderhoud af te staan, zijnde dit aanbod alzoo overeenkomstig art. 108 der algemeene politieverordening en op de daarbij bedoelde wijze gedaan.

Ingevolge het advies der commissie van bijstand voor de plaatselijke werken en eigendommen, vermeenen Burgemeester en Wethouders aan den Gemeenteraad te moeten voorstellen, gemeld aanbod aan te nemen, te meer nog vermits hierdoor de gelegenheid zal ontstaan, om de ter bedoelde plaats aanwezige hoogst gebrekkige bestrating eene zeer wenschelijke verbetering te doen ondergaan.

Ter lezing nedergelegd.

VI. Wijders doen Burgemeester en Wethouders het volgend voorstel:

Burgemeester en Wethouders hebben de eer, op voordragt van de commissie van bijstand voor de plaatselijke werken en eigendommen, den Gemeenteraad voor te stellen, om den kelder onder het nieuw aangekochte huis op het Kerkplein, n°. 4, onderhands te verhuren aan den heer *H. A. Klatta*, wijnkooper, voor den tijd van drie jaren, ingaande den 1 November aanstaande, tegen betaling van f 150 'sjaars.

Aangezien het gebruik, waarvoor het aangekochte huis bestemd is, niet vergunt om dezen kelder, onverschillig voor welke bestemming of aan welken persoon, in het openbaar te verhuren en de aangeboden huurprijs gelijk staat met de prijzen, welke in den regel van soortgelijke kelders worden genoten, meenen Burgemeester en Wethouders, dat hun voorstel alle aanbeveling verdient, te meer omdat het van belang voor de Gemeente is, dadelijk inkomsten van deze nieuwe bezitting te trekken.

Ter lezing nedergelegd.

VII. Burgemeester en Wethouders doen de volgende voordragt:

Ingevolge het tweede lid van art. 22 der wet van 13 Augustus 1855 (*Staatsblad* n°. 108) wordt bij deze door Burgemeester en Wethouders den Gemeenteraad aangeboden de navolgende, in overleg met den betrokken hoofdonderwijzer en den districts-schoolopziener opgemaakte voordragt ter benoeming van eenen hulponderwijzer van de 4de klasse bij de Gemeenteschool te Scheveningen, en zulks op de volgens Raadsbesluit van 7 Junij 1859, aan die betrekking verbondene jaarwedde van f 250, te weten:

- a. *Jacobus Franciscus Kneijber*, hulponderwijzer bij de school van den heer van *Rijn*;
- b. *Karel Frederik Mulder*, hulponderwijzer bij de school van den heer *Smits*; en
- c. *Arnoldus Johannes Blankerts*, hulponderwijzer van de 4de klasse bij de Gemeenteschool in de *Lombardstraat*.

Met voorstel om in de eerstvolgende zitting na acht dagen tot de benoeming over te gaan.

Ter lezing nedergelegd, ten einde na acht dagen tot eene benoeming over te gaan.

VIII. Is ingekomen het volgend adres:

Geeft met verschuldigten eerbied te kennen *P. Schroot*, Mr. Met-selaar, wonende op het Smidswater n°. 7 alhier:

dat hij, requestant, gelezen heeft het rapport van de commissie, door den Gemeenteraad benoemd, tot het ontwerpen 1° van eene verdrding op het bouwen binnen de gemeente; 2° van een algemeen plan, betrekkelijk alle uitbouwning der stad, voorkomende in het verslag der zitting van 9 Augustus 1859, en met verwondering daarin gezien heeft, dat er sprake is van het dempen van het Smidswater.

Het is natuurlijk, dat de door U Edel Achtb. benoemde commissie, bij de uitvoering van de haar opgedragen taak, getracht heeft aan het dempen van slooten en grachten, die door schadelijke dampen de gezondheid benadeelen, of door onaanzienlijk uiterlijk de stad ontsieren; maar het Smidswater kan niet onder deze categorieën gerangschikt worden. — Niet alleen is het eene der sierlijkste grachten der stad, maar ook het water bevordert zeer de gezondheid der bewoners, zoowel als de rijselijkheid, omdat het met de *Hooftade* — dat eene buitengracht is — in eene rechte lijn stroomende, daardoor niets mist van de circulatie van het op een afloopend water.

Het is requestant aangenaam, hierbij U Edel Achtb. te kunnen wijzen op het rapport der commissie zelve: n°. 3 van het fabriek-demping der grachten, waarin zij zegt: lang gearzeld te hebben of zij de demping van het Smidswater, dan wel die van den *Houtweg* zou voordaan; enz. — waaruit ten duidelijkste blijkt, dat ook de commissie deze punten wel heeft overwogen.

Wat nu de schadelijke uitdamping, of, frister gezegd, de stank betreft — hierover heeft de commissie op getuigenis van bewoners moeten oordeelen, en de requestant is van meening, dat de commissie hierin verkeerdelijk geïnformeerd is; want sinds drie of dertig jaren, dat hij aan deze gracht woont, heeft hij, noch zijn gezin, ooit last daarvan gehad, of zijne geburen daarover hebben klagen; integendeel werd de frisheid en koeheid van het water steeds geprezen en velen bleven om die reden op de gracht wonen.

Zeker zouden eerst bij het dempen der gracht, die schadelijke dampen opstijgen uit de daar te maken kolker, die wat tijd tot tijd moeten geledigd worden en die ook, behalve bij zulke gelegenheden, voortdurend de reukorganen pijnlijk aandoen, zoo als men geyaar wordt op de *Kalvermarkt* en op andere plaatsen, waar de demping lang genoeg geleden is, dat de riolen en kolken tot op zekere hoogte gevuld zijn.

2°. De kolk achter de geschutgieterij — van alle doorspoeling of spuijng verstoken, en door het hoofdriool, dat bestemd is de gracht te vervangen, een reservoir van onreinheden — zou een ware pool worden, die, zelfs door aanhoudend baggeren en opschonen, niet in dragelijken staat zou kunnen gehouden worden.

3°. De inhoud der op het Smidswater aanwezige mestputten, zou dan op wagens moeten vervoerd worden, 't welk, uit een sanitair oogpunt, mede niet verkieselijk is.

Dit zijn de voornaamste algemeene bezwaren, die zich bij het dempen zouden opdoen.

Hierbij gelieve U Edel Achtb. nog op te merken, dat het water, benoedigd tot het begieten van de straten in het Voorhout, op den *Vijverberg* en de daarheen grenzende pleinen en straten, zelfs bij het warmste weder, uit het Smidswater wordt opgepompt, hetwelk niet gebeuren zou, indien dat water een onaangename of nadeelige lucht verspreide.

Requestant gelooft hijsmede genoeg te hebben aangevoerd, waarom het verkieselijker is, het Smidswater niet te dempen, en wendt zich tot U Edel Achtb., met het eerbiedig verzoek, hijsop regard te willen slaan en het Smidswater als stadgracht te behouden.

's GRAVENHAGE, den 27 October 1859.

Welk doende ont.
P. SCHROOT.

Ondergeteekenden, respectie. eigenaars en bewoners van panden gelegen aan den Nieuwen Uitleg, het Smidswater en omtrek, schenken hunne adhaesie aan bovenstaand request.

(Volgen 16 handteekeningen.)

Ter lezing nedergelegd.

IX. Nog is ontvangen het volgend adres:

Geven met verschuldigten eerbied te kennen de ondergeteekenden, eigenaars of bewoners van percelen, gelegen of uitkomende op het Smidswater of Nieuwen Uitleg:

dat zij met leedwezen vernomen hebben, dat, onder de door heeren Burgemeester en Wethouders, in de Raadsvergadering van 9 Augustus H. voorgestelde plannen tot demping van grachten, ook begrepen is die van den Nieuwen Uitleg of Smidswater;

dat hun ten hoogste bevreemde het aangevoerde motief, dat de voordragt tot demping moet wettigen; als zoude uit een sanitair oogpunt, uit hoofde van schadelijke uitwaseming, de demping gevorderd worden; terwijl het hun, bewoners der gracht, beehier nimmer gebleken is (hetgeen in eene afzonderlijke noot van genoemd *Byblad* vermeld staat), dat het Smidswater eene der grachten is, waarover des zomers het meest en te rept wordt geklaagd; kennende zij, integendeel, in gemoede verklaren, dat er niet eene zal gevonden worden, welke minder aantoiding tot klagen geeft; kennende hiervan toch niemand beter uitspraak doch dan zij, die sinds ontiegelijke jaren bewoners zijn der gracht.

Tevens willen zij, requestanten, de aandacht van de leden van den Raad er op vestigen (om niet eens van het ongrief te spreken, dat vele bewoners van het Smidswater in hun vak zouden onder-vinden), dat het zeer te bejammeren zoude zijn, als de Nieuwe Uitleg, welke, om hare sierlijkheid, ongetwijfeld tot 's Gravenhage's schoonste grachten behoort, wierd ingerigt tot eene straat, om een

geheel te vormen met het Smidswater, waarvan toch de vereeniging niet verkieslijk schijnt, waardoor alzoo, in plaats dat de waarde der percelen zoude stijgen (zoo als in diezelfde noot wordt verondersteld), die veeleer zoude verminderen.

• Zoo is het, dat zij, requestanten, eerbiedig de vrijheid nemen, te verzoeken, dat het den Raad behagen moge, aan het ontwerp tot demping van het Smidswater of den Nieuwen Uitleg, geengevolg te doen geven.

's GRAVENHAGE, den 19 September 1859.

't Welk doende enz. *

(Volgen 27 handteekeningen.)

Ter lezing nedergelegd.

X. Eindelijk is ontvangen het volgend adres:

• Geven de ondergeteekenden, woonachtig te Amsterdam, met verschuldigden eerbied te kennen, als eigenaars van vijf aanzienlijke percelen, staande en gelegen op den Nieuwen Uitleg te 's Gravenhage, wijk I, n°. 104, 109, 113, 122 en 128:

• Dat zij, ondergeteekenden, vernomen hebben, dat in de Raadsvergadering van 9 Augustus ll., onder de voorgestelde plannen tot demping van grachten, ook vervat is die van den Nieuwen Uitleg;

• Dat zij, ondergeteekenden, deze als eene der schoonste grachten der stad beschouwende, van oordeel zijn, dat het dempen derzelve ook niet dan voor een groot gedeelte nadeelig voor de waarde van hunne panden wezen kan, terwijl het schoone, sierlijke en geriefelijke door ieder wordt erkend, en nimmer door de vervanging eener straat kan worden opgewogen, terwijl er ook nimmer over stank of iets dergelijks door de verschillende bewoners dier percelen bij hen als eigenaars aanklagte is gedaan geworden;

• Zoo is het dat zij, requestanten, de hoop koesteren, dat de Achtbare Raad der stad 's Gravenhage, hunne bovengemelde bezwaren zal deelen, en dus eerbiediglijk verzoeken, dat aan het ingediende ontwerp tot demping der gracht van den Nieuwen Uitleg geen gevolg gegeven worde.

• Hetwelk doende enz.,

• De Erven wijlen de Hoog Wel Geboren heeren
Jonkheeren A. M. SUASSO DA COSTA en B. N. LOPES SUASSO,

• M. SUASSO DA COSTA,
• M. L. SUASSO.

• AMSTERDAM, 19 Sept. 1859. *

Ter lezing nedergelegd, terwijl deze drie laatste adressen bij de behandeling van het algemeene plan tot demping van grachten in behandeling zullen worden genomen.

XI. Thans is aan de orde de behandeling van het voorstel van Burgemeester en Wethouders, tot toekenning van subsidie aan de Akademie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen. (Zie Bijblad, pag. 180.)

De heer **Bervoets**: Ik wenschte slechts eene inlichting te bekomen. Op de begrooting zijn kosten gebracht voor olie, turf enz. Nu wenschte ik te weten of dat uitgaven zijn, die de gemeente vroeger betaald heeft, en of zij in de begrooting begrepen zijn als algemeenen post, want zoo zij nu ook in de begrooting begrepen zijn, dan zullen zij dubbel betaald worden.

De **Voorzitter**: Vroeger kwamen die posten op de begrooting voor, maar voor het jaar 1860 is daar niets meer voor uitgetrokken.

De heer **Bervoets**: Ik dank den Voorzitter voor de gegeven inlichting, waardoor mijn bezwaar is opgehelderd.

De heer **Janssens**: Bij de behandeling der begrooting in de afdeelingen is op n°. 127 de aanmerking gemaakt, dat het in eene commissie betwistbaar werd geacht, of eene gemeente het regt heeft dergelijk geschenk (het verlenen van subsidie) aan eene geheel bijzondere inrigting te doen, en werd gevraagd naar het wettelijk voorschrift, waaruit dat regt kan worden afgeleid. In hun antwoord zeggen Burgemeester en Wethouders, dat men, behalve het Koninklijk besluit van den 13 April 1817, betreffende de oprigting van Teekenscholen en Teekenacademiën, waarbij in art. 4 de stedelijke regeringen worden uitgenoodigd het onderwijs in de teekenkunst aan te moedigen, geen wettelijk voorschrift kent, waaruit het regt tot het verlenen van subsidie aan eene geheel bijzondere inrigting, als de Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen, kan worden afgeleid, enz. Ik kan echter niet inzien, dat bij dat art. 4 aan de gemeenten eene verplichting opgelegd of een regt toegekend wordt, om aan eene dergelijke inrigting subsidie te verlenen. Dat artikel spreekt wel van *aanmoediging*, maar zegt bepaald waarin dat aanmoedigen moet bestaan. Immers het luidt: « De stedelijke regeringen zullen de zorg en het toezigt over dit onderwijs op zich nemen en uitgenoodigd worden, om hetzelfde aan te moedigen; » *ten welken einde zij van wege het gouvernement zullen in staat gesteld worden, om jaarlijks aan den meest gevorderden leerling op hunne teekenschool een prijs uit te deelen, bestaande in eene zilveren medaille en een getuigschrift.* »

Uit deze bepaling is derhalve niet af te leiden het bestaan eener verplichting voor de gemeente, om aan eene bijzondere inrigting subsidie te verlenen, en dit wel te minder, omdat het geheele Koninklijk besluit over niets anders handelt dan over openbare teekenscholen en geene andere strekking heeft, dan om de gemeenten te verplichten die als gemeente-instellingen op te rigten. Ik moet dus verklaren, dat ik er niet toe mede kan werken, om aan eene bijzondere instelling, gelijk de Teekenacademie nu is, subsidie te verlenen, hoe gaarne ik ook hulde bringe aan de pogingen van hen, die aan het hoofd dier inrigting staan. Ik kan mij met het voorstel niet vereenigen, omdat het mij voorkomt, dat het verlenen van subsidie aan die inrigting een gevaarlijk antecedent zal daarstellen. Wanneer dat subsidie verleend wordt, dan bestaat er geen reden, om in het vervolg aan eene even nuttige of misschien nog nuttiger instelling subsidie

te weigeren, indien die aanvraag daartoe mogt doen, en zoo zal men van het een in het ander moeten komen. Ik acht dat niet wenschelijk, en daarom kan ik niet besluiten mijne stem aan dit subsidie te geven.

De heer **van der Heim**: Na hetgeen vroeger nopens deze Akademie gezegd is, zou ik kunnen volstaan met mij te refereren aan de vorige discussie. Maar ik kan toch niet nalaten nogmaals te bejammeren, dat de Akademie niet is gebleven eene Stedelijke inrigting. Aan inkomsten geniet deze Akademie f 2800, daarentegen krijgt zij een subsidie van f 6463, behalve nog de gebouwen, die ook wel als subsidie kunnen gerekend worden, zoodat de gemeentekas 2/3 of liever 3/4 bijdraagt in al de onkosten der Akademie. En voor al die bijdragen zal de gemeente alleen, wanneer de inrigting geadministreerd is, iets hebben in te brengen, namelijk door weigering van subsidie of vermindering daarvan. Dergelijke besteding van gelden acht ik niet zeer wenschelijk.

Voor het overige, geloof ik nog, dat het blijken zal, dat men met die som niet zal toekomen, indien de zaak goed wordt ingerigt. Ik hoop mij hierin te bedriegen, doch zou geen bezwaar vinden nog meer bij te dragen om de zaak op eenen goeden voet te brengen. Deze opmerkingen brengen mij tot eene vraag aan het bestuur, namelijk of de leden van den Raad mogen worden gesteld in het bezit der statuten, zooals die onlangs zijn goedgekeurd, en van de reglementen of instructiën, die reeds gemaakt zijn of zullen worden.

Mijne tweede vraag is, of de post, die hier op de begrooting voor honorarium der onderwijzers, ad f 5700, is uitgetrokken, (dezelfde is als van het vorige jaar, dan wel of die verhoogd is en hoeveel die verhooging bedraagt?)

De **Voorzitter**: Omtrent de eerste vraag kan ik den heer **van der Heim** en al de leden van den Raad mededeelen, dat aan hen alle gedrukte reglementen en instructiën zullen worden toegezonden.

Wat de tweede vraag, nopens het honorarium der onderwijzers, betreft, deze post is verhoogd, omdat wij thans eene klasse meer hebben, namelijk het onderwijs in technische wetenschappen.

Aan den heer **Janssens** moet ik antwoorden, dat wij niet gezegd hebben, dat er eene *verplichting* bestond om subsidie te verlenen, maar wel, dat noch de gemeentewet, noch eene andere wet, verbiedt om aan de academie subsidie te verstrekken.

Ook zeide de heer **Janssens**, dat wij hier een gevaarlijk antecedent zouden daarstellen. Maar ik moet antwoorden, dat dit antecedent niet nieuw is, want de leden weten, dat jaren lang subsidie is verleend aan de Kon. Muzikschool, die ook geheel van het Stedelijk Bestuur onafhankelijk is en dat dit evenzeer in de laatste jaren is verleend aan de industrieschool, mede eene geheel onafhankelijke en zelfstandige inrigting.

Niemand meer het woord vragende, worden de beraadslagingen gesloten.

In stemming gebracht wordt het voorstel, tot het verlenen van het voorgesteld subsidie, *aangenomen met 23 tegen 3 stemmen.*

Tegen, de heeren: **Eyssell**, **Janssens** en **Kappeyne van de Coppello**.

De heeren **Camp**, **Landry** en de **Voorzitter** houden zich, als bestuurders der Akademie, buiten stemming.

XII. Aan de orde is de beraadslaging over het voorstel van Burgemeester en Wethouders, om aan Mevrouw **J. M. Exechiels**, weduwe **T. Polak Daniels**, vergunning te verlenen, ten einde, ten behoeve van een der aldaar aanwezige huizen, een welput op het Plein te doen schieten. (Zie Bijblad, blz. 192.)

Dit voorstel wordt zonder discussie en zonder stemming *goedgekeurd*.

De heer **Polak Daniels** komt thans, na het genomen besluit, ter vergadering.

XIII. De beraadslagingen worden geopend over het rapport der commissie van onderzoek der begrootingen van de verschillende gesubsidieerde instellingen van liefdadigheid, over 1860.

Dat rapport luidt aldus:

• De commissie, in de vergadering van den 17 Mei 1859 benoemd, tot het onderzoeken van de rekeningen en begrootingen van ontvangsten en uitgaven der Godshuizen en andere instellingen van liefdadigheid, die uit de gemeentekas onderstand genieten enz., heeft bij deze de eer, ter voldoening aan het voornemen, uitgedrukt bij de vierde der opmerkingen van meer algemeene strekking, waarmede haar rapport van den 20 September jl. (zie *Bijblad*, blz. 170) aanvangt, verslag te doen van haar onderzoek ten aanzien van de, naar aanleiding van de Raadsbesluiten van den 4 October 1859, ingevolge dat rapport genomen (zie *Bijblad*, blz. 185 en volg.), gewijzigde begrootingen voor het dienstjaar 1860, van:

- a. het Rooms-Katholiek Parochiaal arbestuur;
- b. het Nederlandsch-Israëlitisch arbestuur;
- c. het Evangelisch-Luthersch arbestuur;
- d. het Nederlandsch-Hervormd arbestuur te Scheveningen;
- e. de Armeninrigting;
- f. het Burgerghasthuis, en
- g. het Burgerlijk arbestuur, welke den 26 October 1859 in hare handen zijn gesteld.

• Uwe commissie heeft de inrigting van deze begrootingen getoetst aan het besluit van Gedeputeerde Staten van Zuidholland van den 21 Mei 1856, n°. 6 (*Provinciaal Blad*, n°. 63), waarbij haar is gebleken:

- 1°. dat de begrooting van de Armeninrigting niet is ingerigt overeenkomstig het bij dat besluit gevoegde formulier;
- 2°. dat aan het voorschrift, bij n°. 1 litt. a van dat besluit gegeven, niet is voldaan door het Nederlandsch-Israëlitisch arbestuur, de Armeninrigting en het Burgerghasthuis, daar bij de begrootingen van deze instellingen de uitgaven met een nieuw volgnummer aanvangen;
- 3°. dat het vereischte, bij n°. 1 litt. c van gezegd besluit over-